Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 38 (1532) ГОД XXX БЕЛАСТОК 22 ВЕРАСНЯ 1985 г. ЦАНА 10 зл.

Патомны рабочы

Калі пра каго-небудзь можна сказаць, што ён патомны рабочы — то перш за ўсё пра Івана Верамюка з Гайнаўкі. Праўда, нарадзіўся ён у вёсцы Койлы ў Чыжоўскай гміне, але ў бацькі зямлі не было, і ўсё жыццё іхняе вялікай сям'і было звязана з працай у грамадскай гаспадарцы: бацька адразу пасля вызвалення стаў на працу на slavутым гайнаўскім тартаку, а маці — у сельскагаспадарчым кааператыве, як толькі паўстала ў Койлах гэтая гаспадарка. У даваеннай Польшчы, вядома, сям'ю Верамюкоў чакаў бы незайздросны лёс беззямельных парабкаў. Але яны жывуць у Народнай Польшчы, і кожны з іх заняў пачэснае месца ў нашым грамадстве: Ніна — кіраўнік вялікай тэкстыльнай крамы, Вольга — педагог, намеснік дырэктара Пачатковай школы № 1, Мар'я — працаўніца пошты, ён, Іван, — майстар на тартаку, бо і па сённяшні дзень людзі так называюць адно з найбольшых у краіне Гайнаўскае прадпрыемства драўніннай прамысловасці. І так, чацвёра Верамюкоў звязала свой дарослы, працоўны шлях з Гайнаўкай, а пяты, Васіль, падаўся далёка ад сваіх родных мясцін, бо аж на Шлёнск і выбраў сабе працу ў

(Працяг на стар. 3)

АДВУЧЫЛІ

З велізарнай прыемнасцю і зацікаўленнем чытаў я адгалоскі Дзеда Кастуся, прысвечаныя паэзіі „белавежцаў", якія былі надрукаваны ў 29 нумары „Нівы", што выйшла ў свет 21 ліпеня 1985 года.

Дзед Кастусь на пачатку скардзіцца, што замалая адукацыя ягоная не дазваляе яму напісаць рэцэнзію на творчасць „белавежцаў", але на мой погляд: талент і ўменне глядзець на справу перавышае недахоп адукацыі Дзеда Кастуся. Хвала яму за гэта, але я сёння не аб таленавітасці Дзеда Кастуся хачу пісаць. Ён у сваім выказванні проста паддаў мне думку, каб падзяліцца з чытачамі сваім горам, якое на маю бяду прынесла цывілізацыя ў выглядзе электронікі, дэцыбелаў і іншага кацячага візгу. Ды яшчэ нідзе нельга напісаць, бо цябе зробяць дурным-дурненькім дурнем, бо цяперашняя музыка гэта ж музыка высакародных, моцных і з шырокім кругаглядам людзей, ды і канонам з'яўляецца. Я аднойчы не вытрымаў і пазваніў у рэдакцыю Польскага радыё ў Беластоку ды паскардзіўся, што не магу ўжо слухаць гэтых пастаянных візгаў, якія аж у мазгі колюць, а хацелася б радыё паслухаць, бо мо нешта цікавага дзеецца ў нашым рэгіёне. І, па-другое, ці нельга было б даць крыху і іншай музыкі акрамя англійскіх верашчанняў?

У радыё мне адказалі, што гэткая музыка з'яўляецца канонам нашай радыёвяшчальнай станцыі. Гэта ж абсурд, бо беластоцкае радыё слухае і крыху палякаў, і крыху беларусаў, а не толькі англічане. Прытым гэта радыё слухаюць не толькі адны снобы. Аднак, як паказвае сітуацыя, для рэдакцыі даражэйшы адзін сноб, чым група сталых, парадачных людзей, якія хацелі б паслухаць часам танга, вальс, народную песню, хаця б папалам з візгамі наркаманаў.

Дзед Кастусь, ды і не толькі ён, бо многа старэйшых людзей, памятае, што ў цяцідзесятыя гады маскоўскае радыё перадавала канцэрты па просьбе польскіх радыёслухачоў у 15 гадзін кожнае нядзелі. А я быў такім іх прыхільнікам, што мяне нідзе і нішто не магло ўтрымаць, каб не пабегчы дадому і не паслухаць. Я тады жыў у Варшаве.

(Працяг на стар. 3)

НА ПУШЧАНСКІХ ПАЛЯНАХ

У СКУПАВЕ

Пушча дыхала потам. Гэта было чуваць і відаць. Нашы ілбы пакрыліся кропелькамі і заплылі вочы. Пасля вялікіх дажджоў прыйшлі душныя 30-градусныя дні, і на пушчанскіх палянах стаяла непарушная духата. Старое, добрае Скупава параспаўзалася па ўсёй паляне, як бы без ладу і складу. Над хатамі — зялёнае пакрывала высокіх дрэў, што спрадвеку старожаць сяло.

Заходзім у мясцовую краму. Вельмі мілая прадаўшчыца ўсміхаецца нам, паказвае тавары. Купляем без макулатуры каструлю, зубную пасту. Усё тут ёсць. Жанчыны, смеючыся, запрашаюць прыязджаць да іх яшчэ.

У вёсцы Скупава жыве сам начальнік Нараўчанскай гміны і даязджае ў гміну кожны дзень. Кіруемся і мы тым жа следам. Мінаем Свінарої, дзе разбушавалася будаўніцтва жылых дамоў. Але якіх! Велізарных — ні то вілы, ні то блокі, з гаражамі і ўсімі выгодамі. Свінарої — вёска ляснічых. Ведаем, што такія хаты добрыя і кожны хоча ў такой жыць, але ў мяне дзесь там з глыбіні душы лезе, як смала, прымітыўнае пачуццё сімпатыі да тых скупаўскіх хацін — старых, драўляных, якія мы толькі што за сабою пакінулі. Бывае, такая дурная туга па свойскасці, якая гаворыць з табой тваёй мовай і працягвае з сардэчным жэстам шурпатую руку. А вілы-блокі, нават у Свінароях, халодныя і чужыя.

У НАРАЎЦЫ

Начальніка гміны застаем. Толькі што вярнуўся з тэрэну. Запісваем цікавую інфармацыю, якую ён пачаў не ад гаспадарчай статыстыкі, а ад культуры — ад гміннай фотавыстаўкі „40-годдзе ПНР", ініцыятарам якой была гміна. Экспанавалася выстаўка ў Гмінным цэнтры культуры, якім кіруе **Ольга Закройшчык**, а ад 1 верасня пачала вандроўку па школах гміны — „каб дзеці бачылі, што зрабілі іх бацькі". 30 фатаграмаў прадстаўляюць самыя важныя аб'екты гміны, пабудаваныя за 40 гадоў нашай улады. Тут і керамічны завод, і мост, і дарогі, і злеўня, і школа, і пякарня, і асяродак адпачынку, і дом культуры. Добрая ініцыятыва і карысная дакументацыя гмінных дасягненняў. Фота выканаў Аляксей Келбашэўскі — фатограф з Гайнаўкі.

У далейшым слухаем пра культурны рух у гміне, які пачынае буйна развівацца: у Семяноўцы працуе мешаны фальклорны калектыў „Сямяне", яны іграюць і спяваюць. Калектыў

(Працяг на стар. 4)

АБ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ І НАЦЫЯНАЛЬНАСЦІ (IV)

Абыякавыя адносіны многіх беларусаў да сваёй нацыянальнасці вядуць іх у бок абыякавасці да роднай мовы. У такім працэсе ёсць свайго роду недарэчлівая „логіка“: калі беларус, блытаючы нацыянальнасць і дзяржаўнасць, прымазвaецца ў нашых беластоцкіх умовах да польскай нацыі, дык міжволі робіць далейшы „лагічны“ крок і пачынае выракацца сваёй мовы. Працэс гэты пачынае набіраць катастрафічнага характару. Не толькі неасвечаныя людзі, якія кіруюцца ў жыцці ўпрошчанай філасофіяй жыць выгадней і спакайней (а жыць выгадней і спакайней — значыць прыстасавацца да большасці), але і асобы адукаваныя ў галіне якраз беларусазнаўчай робяць усё, каб як найбольш паслядоўна адрачыся ад роднай мовы.

Не так даўно быў я на з'ездзе выпускнікоў Беларускага ліцэя ў Гайнаўцы. З'езд быў цудоўны, добра арганізаваны, глыбока ідэйны, а пры гэтым вясёлы. На жаль, нідзе ў ніякіх сітуацыях, хаця я гэтага вельмі чакаў, не ўдалося мне пачуць, каб яго ўдзельнікі гаварылі паміж сабою па-беларуску. Тое самае хачу з сорамам сказаць аб большасці студэнтаў Беларускай філалогіі варшаўскага універсітэта. Толькі некаторыя з іх гавораць між сабой на роднай мове, большасць гэтага не робіць.

Даходзіць да абсурду, які сведчыць аб крайняй збяднеласці беларускай душы. Здараецца, што такі студэнт, беларус, выпускнік беларускага ліцэя, актуальна студэнт Беларускай філалогіі, з выключнай напорыстасцю гаворачы са мною, кіраўніком кафедры Беларускай філалогіі, амаль што дэманстрацыйна, нягледзячы на тое, што заўсёды гавару па-беларуску, адказвае мне па-польску. Я асабіста з'яўляюся праціўнікам усякай нацыянальнай, а тым больш нацыяналістычнай, дэманстрацыі. Мне не падабаецца, калі нехта ў трамваі, на вуліцы ці сярод людзей, якія не ведаюць беларускай мовы, голасна і крыкліва гэтай мовай паслугоўваецца. Але не менш не падабаюцца мне людзі, якія з нявольніцкім страхам на твары і ў вачах азіраюцца вакол сябе, калі да іх адазвешся па-беларуску. Я асабіста паслядоўна, незалежна ад таго, дзе знаходжуся: у Варшаве, на вуліцы, у аўтобусе, ва універсітэце, без асаблівай крыклівасці, але і без нявольніцкага шэпту, нармальным голасам з беларусамі размаўляю па-беларуску, маю аж надта многа доказаў, што нармальны, разумны чалавек адносіцца да гэтага з поўным зразуменнем, а апінія дурняў ці нацыяналістаў мяне не цікавіць. Хай сабе думаюць і гавораць аба мне што хочуць.

Няма сумненняў, што наша нацыянальная драма не толькі з кожным годам, але і з кожным днём павялічваецца. Усё болей курчыцца абшар беларускасці. Дзеецца так нягледзячы на тое, што Народная Польшча стварыла як найбольш спрыяльныя ўмовы не толькі для захавання, але і развіцця нашай нацыянальнай спецыфікі. На жаль, нам, свядомым беларусам, не ўдалося зашчапіць у сэрцах многіх нашых землякоў пачуццё прывязанасці да ўсяго роднага, а з такога стану рэчаў толькі крок да страшнага — асіміляцыі.

Алесь Барскі

СПРАЎЛЯЮЦЬ НАВАСЕЛЛІ

У вёсцы Астрамечава — цэнтральнай сядзібе калгаса-камбіната „Памяць Ільіча“ Брэсцкага раёна — вялікае наваселле. На вуліцы Свабоды будаўнікі здалі ў эксплуатацыю каля сарака добраўпарадкаваных кватэр. У іх пасяліліся сем'і механізатараў і жывёлаводаў. У кожным доме — адна-дзве кватэры з цэнтральным ацяпленнем, гарачай і халоднай вадой, прыродным газам. Ёсць падсобныя памяшканні, падвалы з некалькіх секцый.

Падрыхтавана да здачы ў эксплуатацыю яшчэ 17 катэджаў, а ўсяго па заказу калгаса-камбіната будаўнікі ўзводзяць у пасёлку 350 кватэр.

На будаўніцтва цэнтральнай сядзібы гэтай буйной гаспадаркі асігнавана больш за дзесяць мільёнаў рублёў.

ПАЛІГЛОТ З СЕЛЬСКАЙ ШКОЛЫ

Новую методыку самастойнага вывучэння замежных моў распрацаваў сельскі педагог з Іўеўскага раёна П. Юргялевіч. Яго прапановы зацікавілі вучоных-педагогаў, па іх просьбе ён прачытаў некалькі лекцый у Мінскім і Даўгаўпілскім інстытутах замежных моў.

Трыццаціагадовы дырэктар Эйгердаўскай сярэдняй школы дасканала валодае васьмю мовамі. Свае поспехі ён тлумачыць не столькі здольнасцямі, колькі працавітасцю.

У багатай уласнай бібліятэцы паліглота, карыстацца якою могуць свабодна школьнікі, педагогі і студэнты, мноства кніг, газет і часопісаў на мовах, якімі ён валодае.

НА КАНВЕЕРЫ — ГАЙ

Своеасаблівыя міні-гадавальнікі — саджанцы, вырашчаныя ў спецыяльных папяровых пакетах з пажыўнай глебай, — рыхтуюць і пастаўляюць лясгасам Беларусі спецыялісты Глыбоцкага доследнага лясгаса. Тут дзейнічае высокапрадукцыйная паўаўтаматычная лінія, якая кожную змену выпускае 150 тысяч пакетаў з насеннем, пасеяным у глебу. Пачалі рыхтаваць глыбоцкія лесаводы і саджанцы сасны звычайнай з прышчэпленымі на іх чаранкамі элітай сасны. У многіх раёнах рэспублікі будуць закладзены з іх насенныя плантацыі.

СПОРТ

✲ На міжнародных спаборніцтвах на прызы газеты „Советский спорт“ у Маскве беларускія стралкі Ірына Шылава і Ігар Басінскі занялі другое і трэцяе месцы адпаведна.

✲ Зборная каманда Савецкага Саюза па класічнай барацьбе зноў заваявала першае месца на чэмпіянаце свету ў Нарвегіі.

У асабістым заліку сярэбраныя ўзнагароды заваявалі мінчане Аганес Аруцюнян і Міхаіл Пракудзін. Анатоль Федарэнка з Гродна заняў трэцяе месца.

✲ Лёгкаатлеты Мінска выйшлі пераможцамі паўфіналу Кубка СССР.

Высокія вынікі на гэтых спаборніцтвах паказалі беларускія спартсменкі А. Бляўская і І. Чайкоўская (скачкі).

✲ У ФРГ прайшоў міжнародны турнір лучнікаў.

Упэўненую перамогу на ім атрымалі спартсмены Савецкага Саюза. Сярод жанчын у асабістым заліку першае месца заняла магілёўчанка Алена Марфель.

✲ На чэмпіянаце Еўропы па скачках у ваду сярод юніёраў сярэбраны медаль заваяваў мінчанін Андрэй Квачынскі. Гэтыя спаборніцтвы прайшлі ў Швейцарыі.

КНОПКА „СТРАШНАГА СУДА“

У амерыканскай ваенна-стратэгічнай дактрыне ёсць праблема, аб якой дагэтуль лічылі за лепшае не гаварыць. Гэта праблема аб прыняцці рашэння ў выпадку ядзернага канфлікту.

Далікатнасць праблемы заключаецца ў тым, што справа датычыць дзеяння прэзідэнта ЗША, на якога ўскладзена гэта рашэнне.

Прэзідэнт ЗША ніколі не можа быць на адзіноце: за ім пастаянна, як цень, ходзіць чалавек з чорным чамаданчыкам у руцэ. Ён начуе ў Белым доме, шэндаецца ў прыемнай у прэзідэнта і суправаджае яго ў час кожнай паездкі, пры кожным яго перамяшчэнні. Гэта таямнічая асоба — афіцэр Пентагона. А ў чамаданчыку знаходзяцца металічныя пласцінкі з сакрэтнымі кодамі. З іх дапамогай прэзідэнт у любы момант і ў любым месцы можа аддаць загад аб нанясенні ядзернага ўдару. Іншымі словамі, у гэтай маленькай чорнай скрыньцы сядзіць смерць усяго існуючага на нашай зямлі.

Перш за ўсё ўзнікае праблема маральная і палітычная. Хто ўручыў гэтую чорную скрынку амерыканскаму прэзідэнту? Хто даў яму паўнамоцтва на знішчэнне амерыканскага народа ці іншых народаў свету?

Але ёсць яшчэ і практычная праблема: ці будзе прэзідэнт у стане прыняць рашэнне аб удары ў адказ? Як зможа прэзідэнт прыняць такое рашэнне ў лічаныя мінуты, якія будуць у яго распараджэнні, у абставінах хааса ў выпадку ядзернага канфлікту?

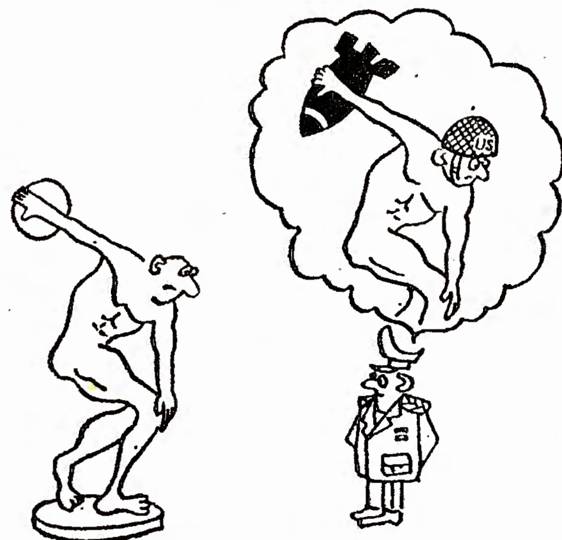
Гэта праблема сёння якраз шырока абмяркоўваецца ў друку ЗША ў сувязі з выхадам кнігі, якая так і называецца — „Кнопка“. Яе напісаў былы дырэктар Саюза занепакоеных вучоных Даніел Форд. Вывад вучонага: прэзідэнт не ў стане прыняць рашэння аб удары ў адказ.

Уся сістэма „кантролю і запуску“, якая вызначае працэдуру прыняцця рашэння аб ядзерным удары, была створана ў 50—80-х гадах, і фактычна яна так і не прыстасавалася да сучаснай эвалюцыі ракетна-ядзернага ўзбраення. Цяпер патэнцыяльнаму праціўніку зусім не трэба выкарыстоўваць для першага ўдару ўвесь свой ракетна-ядзерны арсенал. Дастаткова паразіць жыццёва важныя цэнтры камандавання і сувязі. А іх некалькі дзесяткаў мішэняў. „Каб знішчыць гэтыя вузлы, — заўважае Форд, — не трэба нават ядзерных бомб. Дастаткова некалькі ўдарных атрадаў, узброеных базукамі“.

Форд даказвае, што амерыканскае ваеннае камандаванне знарок грэбавала мадэрнізацыяй „сістэмы кантролю і запуску“, таму што, хоць на словах яно выступае за дактрыну ўдару ў адказ, на самай справе Белы дом мае на прыкмеце ў выпадку вострага крызіса нанесці ўдар першым.

Штукі Люцыпара, якія мы ведаем з літаратуры, выглядаюць дзіцячымі свавольствамі ў параўнанні з уладай прэзідэнта, у руках якога „Кнопка Страшнага суда“.

Ф. Б.

Без слоў. Мал. А. Радвілавісіса (СССР).

ПАТОМНЫ РАБОЧЫ

(Працяг са стар. 1)

найбольш шанаванай у нас прафесіі — шахцёра-забойшчыка.

— Для мяне ўзорам і прыкладам у жыцці з самага маленства быў бацька, — заўважае Іван Верамюк. — Ад самага пачатку і аж да выхаду на пенсію ён працаваў на гайнаўскім тартаку, усяго сябе аддаў працы і партыйнай дзейнасці.

І на самай справе, Ваня не толькі пераняў ад бацькі сваё імя. Узяў ад яго і ўсе паводзіны ў жыцці. Пайшоў у прафесіянальную школу, вывучыўся за слесара, паступіў на працу на бацькава прадпрыемства. Салідны, працавіты, сяброўскі. Яго адразу прыкмецілі і палюбілі сябры, ушанавала кіраўніцтва прадпрыемства і паставіла брыгадзірам. Тады Івану Верамюку споўнілася ўсяго 25 год і ён быў, мабыць, самым маладым брыгадзірам у гісторыі прадпрыемства. Гэта яму не ўскружыла галаву, але якраз схіліла быць яшчэ больш патрабавальным да сябе, сваіх паводзін, працы, адносін да людзей і накіравала... у тэхнікум, на завочнае аддзяленне. У 1974 г. ён паспяхова заканчвае вучобу і неўзабаве яго павышаюць на майстра механічнага аддзялення. Гэтую адказную функцыю ён паспяхова выконвае і па сённяшні дзень. Але не толькі праца, кіраванне калектывам, сям'я займаюць Івана Верамюка.

— Маё хобі — гэта спорт. Яшчэ ў сярэдняй школе палюбіўся ён мне, — прызнаецца ён. — У спартыўным клубе „Пушча" я не толькі аказаўся заядлым футбалістам, мяне нават назначылі капітанам спачатку маладзёжнай каманды, а потым сеньёраў.

Але спорт зусім не адзіная дзялянка грамадскай дзейнасці Івана Верамюка. Не меней энергіі і асабістага часу ён аддаў дзейнасці ў маладзёжным руху. Спачатку ў Саюзе сацыялістычнай моладзі сябры даверылі яму старшынства заводскага камітэта ЗМС, выбралі намеснікам старшыні Павятовага камітэта і членам Ваяводскай рэвізійнай камісіі ЗМС. Ён быў дэлегатам IV агульнапольскага з'езда ЗМС. І нават калі ўжо па ўзросту не можа ён належаць да маладзёжнай арганізацыі, то не гасне ў ім запал маладзёжнага важака. Мабыць, не выпадкова Ваяводскае праўленне ЗСМП спецыяльнай пастановай прызнала яму званне Ганаровага члена гэтай арганізацыі.

Вынесеныя ўменні і гарт з дзейнасці ў маладзёжнай арганізацыі І. Верамюк выдатна пашырыў і ўзбагаціў у партыйнай працы. З 1965 года ён — член ПАРП і шматгадовы актыўны дзеяч у заводскім партыйным камітэце.

Быць заўсёды з людзьмі, жыць іх справамі, клапаціцца пра грамадскае дабро — гэтым кіруецца ён у сваім жыцці. Таму і не выпадкова, што калі насталі бурлівыя часы другой паловы 1980 года, якраз ён і апынуўся ў цэнтры падзей. Выступаў за разважлівасць, удумлівасць, у абарону заваёваў сацыялістычнага ладу. Рабочыя выбралі яго старшынёй Заводскай рады бранжовых прафесіянальных саюзаў. І хоць праціўнікі моцна атакавалі іхнюю арганізацыю і яе старшыню, аднак ён і людзі не паддаліся — тры чвэрці працуючых на прадпрыемстве належала да бранжовых прафсаюзаў. Наколькі гайнаўскае асяроддзе леснікоў і драўнінікаў было моцнае і актыўнае, найлепш сведчыць факт, што менавіта ў Гайнаўцы праходзіў устаноўчы І краёвы з'езд Федэрацыі прафсаюзаў леснікоў і драўнінікаў. На ім І. Верамюк быў выбраны ў склад Прэзідыума Федэрацыі.

Ці часам гэтая штодзённая занятасць грамадскай дзейнасцю не засланіла І. Верамюку праблемаў прадпрыемства, на якім ён працуе?

— Цяжкасцей і ў нас хапае, — кажа ён. — Бачыце, у самыя цяжкія часы 1980—81 гадоў мы не баставалі, працавалі як належыца, прадукцыйнасць працы ў нас была высокая. Іншыя ж, вядома, пераважна сядзелі на машынах або валэндаліся на розных мітынгах. Цяпер у іх у параўнанні з тымі часамі вельмі высокі скок у прадукцыйнасці працы, значыць і заробкі выдатна ўзраслі. А ў нас прадукцыйнасць працы хоць і павысілася, але не так высока, як у бастуючых, таму і заработная плата не падскочыла. Крыўдна нам дзеецца! Але што ж ты зробіш?... Намагаемся лепшай арганізацыяй працы, ашчаднасцю матэрыялаў і энергіі, стараннымі рамонтамі машын павышаць прадукцыйнасць працы на прадпрыемстве. Аднак гэта нялёгкая справа, калі машыны ўстарэлі, рассыпаюцца, а з матэрыяламі вельмі цяжка. Вось, напрыклад, пастаянна нам бракуе пружынаў і іншых металічных частак да мэблі. А без іх — ані руш! Наогул, ва ўсёй драўнінай прамысловасці Польшчы паўстала вялікая і цяжкая праблема аднаўлення абсталявання ды механізацыі цяжкіх працаёмкіх работ. Нельга ж бясконца спіхваць усяго на чалавечыя мускулы. А тут усё сучаснае, навейшае абсталяванне для драўнінай прамысловасці вельмі дарагое ды і купляць яго даводзіцца за мяжой, прамысловасць жа наша бедная на валюту...

Ратуемся, як умеем ды можам. Вось з адпадкаў мы пачалі вырабляць высакаякасную, дасканалую мазаіку на падлогі ды абліцоўку (баазэрыю) на сцены. У мінулым годзе прадпрыемства за гэтыя вырабы атрымала каля 20 мільёнаў злотых, і гэты даход у большасці пайшоў на павышэнне заробкаў. Папраўілі мы ўмовы працы на прадпрыемстве, за апошнія гады здалі ў карыстанне працаўнікоў два выпачынкавыя аб'екты ў Рыбаках на Нарве і ў Агонках каля Вэнгажэва. У нас працуе шмат малазямельных сялян. Падпрыемства спрыяе ім таксама: дае адпускі на сенакос, жніво, капанне, прызнае пазыкі і некаторыя матэрыялы на пабудову аднасямейных домікаў. Не забываем і пра моладзь. Кожны малады чалавек, які прыходзіць да нас на работу, мае адказнага апекуна, той знаёміць яго з працай, прадпрыемствам, дбае, каб з маладога чалавека вырас сапраўдны кадравы працаўнік...

На сустрэчы прафсаюзных дзеячоў Беласточчыны з кандыдатамі ў паслы ў Сейм 30 жніўня г.г. у Беластоку адзін з маладых гайнаўскіх рабочых сцвердзіў:

— Ян Верамюк — гэта ахвярны прафсаюзны дзеяч, актыўны, адважны чалавек, які ў найцяжэйшыя часы не здрадзіў ідэям сацыялізму. Ён — патомны рабочы, прадаўжальнік найлепшых традыцый Чырвонай Гайнаўкі, ён — наш, рабочы кандыдат у паслы ў Сейм.

М. Гайдук
Фота аўтара

(Працяг са стар. 1)

Калі меў свабодную нядзелю і з сям'ёй паехаў на Віслу, то ўсё роўна перад канцэртам пёр дамоў і цягнуў за сабою сям'ю. Спярша жонка-полька не магла мяне зразумець, а пасля і сама хацела слухаць, бо пачула смак гэтых мелодый. І я любіў слухаць кожную музыку, аж пакуль у Беластоку не сустрэўся са Станам Барысам. Сатана падкусіла мяне пайсці на гэты канцэрт. Атрымаў я месца ў першым радзе пасярэдзіне, як нейкі прынц. Перад выступленнем Стана Барыса адбываўся конкурс на правы дарожнага руху, і мяне выбралі старшынёй журы. Кончыўся конкурс, я раздаў узнагароды і зноў заняў сваё „ганаровае" месца, чакаючы канцэрта. Бачу, увозяць грамадныя калоны, абставілі імі ўсю сцэну і абматалі правадамі, а пасля ўвайшоў на сцэну артыст з групай акампаніятараў. Божа, як пачалі біць у бубны, як пачалі верашчаць на ўсе магчымыя і немагчымыя галасы, то Стана Барыса гледачы толькі бачылі, а не чулі. У мяне сэрца перлася чагосьці пад горла, лёгкія дрыжэлі, язык вылазіў на бараду, а зубы цахалі. Хацеў усё кінуць і пайсці, але ж не гонар — людзі скажуць, што некультурны. Апух я, але дасядзеў да канца, абяцаючы сабе, што больш ніхто мяне не загоніць на падобны спектакль. І не пайшоў, ды і радыё выключаў. Але ж глядзі, аднаго разу, не так даўно прыехаў у Беласток калектыў песні і танца з беларускага калгаса „Прагрэс". Гэты калектыў спяваў цудоўна, але прыігрывалі яму беластоцкія музыканты з магнітафоннай стужкі. Гледачы, адным словам, публіка, паўпіхалі пальцы ў вушы і нейк да перапынку вытрывалі.

Ад таго часу я „пераношу" ўсяго толькі дзве песні: беларускую „Ой рэчанька, рэчанька" і ўкраінскую „Нэсэ Галя воду" і то толькі ў сваім выкананні. Вось, як мяне сучасная музыка адвучыла ад культуры. А паспрабуйце напішыце!

Васіль Петручук

„НІВА" — ЯКАЯ ПАВІННА БЫЦЬ?

Мне шаснаццаць год. Я хацела б таксама прыняць удзел у дыскусіі аб „Ніве". Найперш аб тым, што мне падабаецца ў „Ніве". А вось яно: "Беларускі фальклор", „Ваенныя сцежкі" (тут у мяне ёсць ідэя: каб так моладзь апісала вобраз вайны, бачаны вачамі бацькоў і дзядоў. Не маглі б вы (значыць, рэдактары „Нівы") прысвяціць на гэта кавалак месца? Думаю, моладзь уцешыцца, што яе суседзі дзедка, або яшчэ блізкі хтосьці будзе паказаны на старонках „Нівы". „Сардэчныя тайны" і „Вер-не вер..." таксама патрэбныя. Але ці нельга было б яшчэ друкаваць у адрэзках сонік? (Даўней у „Пшыяцюлцы" ён друкаваўся, але мне не ўдалося сабраць гэтых адрэзкаў). І не

(Працяг на стар. 4)

(Працяг са стар. 4)

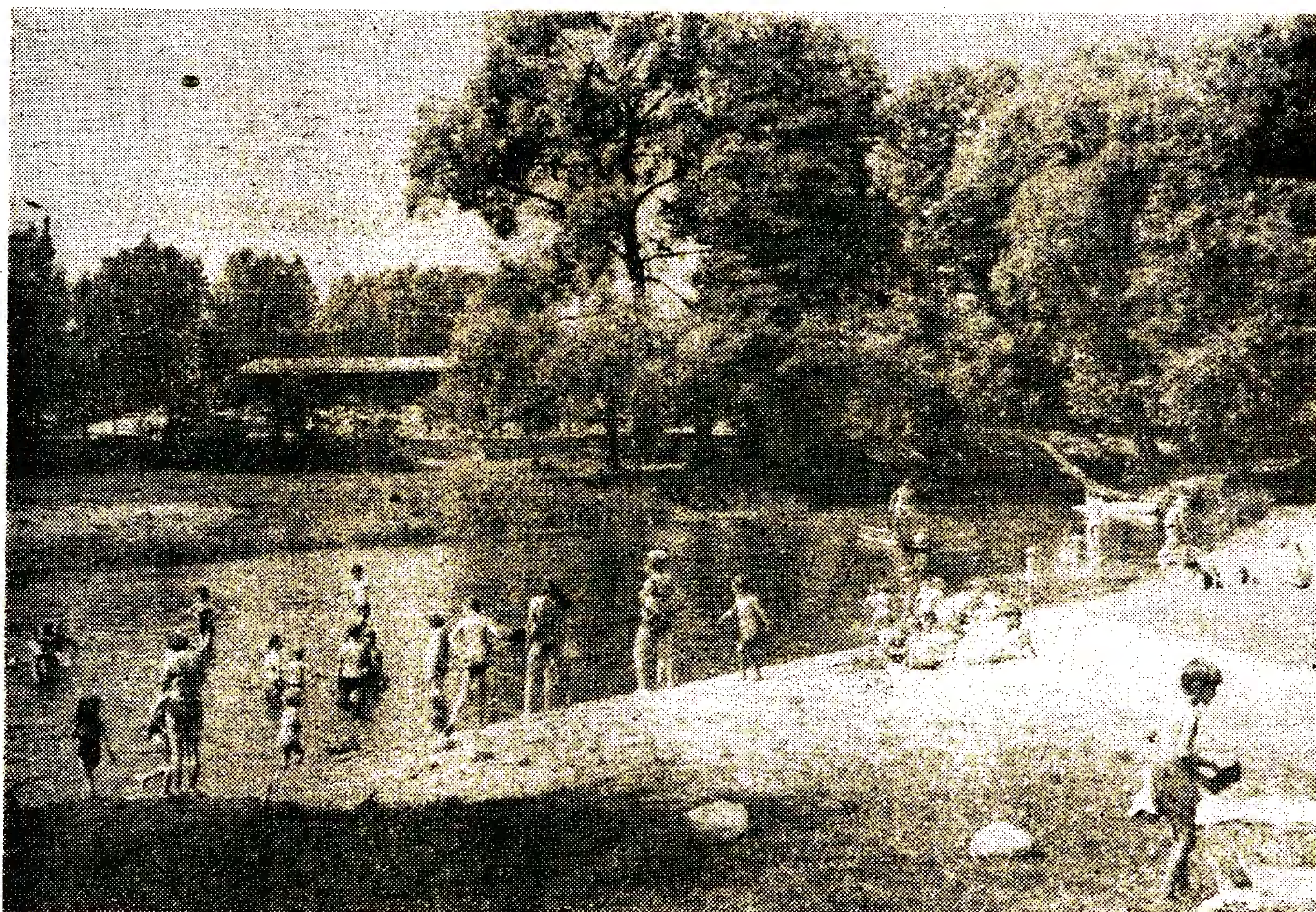
згаджаюся з некаторымі чытачамі, што „Ніва“ павінна быць такая, як „Палітыка“. Могуць быць час ад часу якіясьці палітычныя артыкулы, напрыклад, на тэму адносін Усход—Захад. У „Ніве“ добрыя „Цікавінкі“ (больш такіх, як „Цыклон — страшная стыхія“), „Куток практычных ведаў“, „Таямніцы вакол нас“, „Каляндар“, „Робім самі цацкі“ аўтарства Вані-майстра.

Цяпер „Ніва“ з горшага боку. Чаму няма каляровых здымкаў са свету музыкі, чаму няма слоў песень беларускіх, польскіх, рускіх (як даўней?), напрыклад, у выкананні калектыву з Дубін (якія часта чуваць у „Беларускім магазіне“), калектыву з Вялікіх Тыневіч, або ў выкананні калектываў „Сябры“ і „Песняры“ з БССР ці іншых савецкіх калектываў? У мяне ёсць многа песень у выкананні Алы Пугачовай (напрыклад, „Миллион алых роз“, „Старинные часы“, „Счастье“, „Годы промелькнут, пролетят“, „Осень“), Юрыя Антонава („Детектив“, „Крыша дома твоего“, „Не забывай“). Шлю вам на пачатак „Миллион алых роз“ і думаю, што знойдзецца кавалак месца для надрукавання яе. На жаль, я не ведаю, хто напісаў словы і музыку. Можа, хтосьці з вас у рэдакцыі ведае. Мару таксама, каб больш месца было прысвечана моладзі. Каб моладзь магла друкаваць свае маленькія апавяданні або штосьці ў гэтым „стылі“.

На гэтым канчаю сваё пісьмо. Усім у рэдакцыі сардэчнае прывітанне.

Кася з Беласточчыны

Ад рэдакцыі: усе Вашы прапановы „куплясм“. Асабліва песні. Думаем, што калі і іншыя чытачы Вас падтрымаюць і дашлюць нам тэксты любімых імі песень, хутка наладзім справу. Тое ж самае датычыць і іншых прапаноў.

Турыстычна-адпачынковы комплекс у Нараўцы.

НА ПУШЧАНСКІХ ПАЛЯНАХ

(Працяг са стар. 1)

разрастаецца. У апошні час у яго прыйшлі старэйшыя людзі. Кіруе калектывам Ян Шымалюк. У самой Нараўцы дзевяць асоб складаюць дзявочы калектыў, які спявае пад кіраўніцтвам Валі Панькоўскай. Старэйшыя жанчыны ў Міклашэве стварылі свой калектыў, які ўжо стаў вядомы, бо добра выступіў у конкурсе беларускай песні. Працуюць жанчыны пад старшынством адной з іх — Надзі Каліноўскай.

ПРА БАБУЛЮ ДАМІНІКУ

Чытачы „Нівы“ помняць, напэўна, бабулю Дамініку Івацік, пісьмы і вершы якой многа разоў мы друкавалі ў „Ніве“. У адзін ліпеньскі дзень бабуля адыйшла ад нас. 14 ліпеня пахавалі яе. Аб смерці бабулі і апошніх днях яе жыцця расказала нам сімпатычнае дзяўчо з Ахрымоў — Любачка, працаўніца гміны ў Нараўцы. Люба расказвала, што бабуля ў апошні час была надта слабая. Бывала, заставалася без хлеба, бо не мела сіл схадзіць у краму. Але, калі ў час лістанош „Нівы“ не прынёс, бабуля падымалася, брала кіёк і ішла па „Ніву“, бо без „Нівы“ яна жыць не магла. Выпісвала і чытала наш тыднёвік бабуля з Ахрымоў да канца сваіх дзён. Была да канца верная сваёй газеце. Няхай наша зямля, дарагая бабуля Дамініка, будзе табе лёгкай.

У МАСЕВА

У Масева едзем як бы праз зялёны тунель. Пушча дыхае потам. Мы таксама. Добрая, вы́годная дарога шурпаціць пад коламі. Наш шафёр заўважае, што даўно тут не бываў, а дарогі якія добрыя парабілі. Даўней, ён помніць, тут немагчыма было праехаць. Але журналісты, мауляе, папанелі, не хочуць ехаць у далёкія вёскі, пават і самаходам, нават і па добрых дарогах. А тым часам канчаецца зялёная павець над галовамі і перад намі на вялікай паляне стаіць вёска-вуліцоўка Масева I. Вёска гэтая найбольш падсунутая да дзяржаўнай граніцы. Вунь той лес, — паказваюць людзі, — ужо за граніцай.

Вуліца вёскі раскапана. Гудзіць матор. Далей ехаць немагчыма. На плоце побач селі дзеці. Нам вельмі падабаецца карцінка, фатаграфуем яе. Па-

ПАДАРОЖЖА Ў МІНУЎШЧЫНУ

Увазе чытачоў, якіх цікавяць польска-беларускія літаратурныя ўзаемасувязі, прапануем выдадзеную ў гэтым годзе Мінскім выдавецтвам „Юнацтва“ кнігу Кастуся Цвіркі „Той курган векавечны...“

Кастусь Цвірка, навуковы супрацоўнік Інстытута гісторыі мастацтва, этнаграфіі і фальклярыстыкі АН БССР піша пра мясціны, звязаныя з імёнамі Яна Чачота, Уладзіслава Сыракомлі, Янкі Купалы, а таксама пра паездку ў Бешанкавіцкі раён Віцебскай вобласці, дзе ў 1944 годзе загінуў грузінскі паэт Мірза Гелавані. Кніга „Той курган векавечны...“ напісана ў форме некалькіх дарожных нарысаў з вандровак у пошуках слядоў дзейнасці паэтаў, жыццё якіх было звязана з Беларуссю.

Найбольш аб'ёмнымі і вартымі ўвагі польскага чытача з'яўляюцца нарысы пра Яна Чачота і Уладзіслава Сыракомлю.

Абапіраючыся на даследаванні і апрацаванні савецкіх і польскіх крытыкаў, Цвірка высняе многія, дагэтуль нязнаныя, факты з біяграфіі Чачота, а імення — месца і год нараджэння, гісторыю рукапіснага сшытка з польскімі баладамі паэта. Аўтар дакладна апісвае важнейшыя факты з жыцця паэта, а асаблівую ўвагу звяртае на ролю і дзейнасць Чачота ў асяроддзі філаматаў-філарэцкай моладзі. У нарысе прыводзяцца, у найбольш поўным „не раскіданым выглядзе“ многія беларускія песні, вершы Я. Чачота філаматаў перыяду, якія, на думку аўтара кнігі, „не ацэнены як трэба ў беларускім літаратуразнаўстве“. Іх вартасць, паводле К. Цвіркі, трэба мераць з улікам таго, што паэт „ішоў па цаліне“ і толькі ўздымаў гэту, кажучы словамі Я. Купалы, „скібіну слова“. Больш пашчасцілівілася пазнейшым беларускім вершам і песням Чачота, якія былі ўключаны ў фальклорныя зборнікі паэта і паявіліся ў друку яшчэ пры яго жыцці, былі таксама ацэнены даследчыкамі і гісторыкамі літаратуры. Даследчык з асаблівай сілай падкрэслівае вялікую ролю Чачота ў стварэнні пасткаў новай беларускай літаратуры. Зацікаўленасць паэта беларускім фальклорам, апрацаванне і выкарыстоўванне народнай творчасці ва ўласнай паэзіі, а таксама дэмакратычныя антыпрыгонніцкія погляды сталі выдатным прыкладам для наступных пакаленняў беларускай творчай інтэлігенцыі. Уплыў чачотаўскай паэзіі, асабліва напісаных на мясцовым фальклорным матэрыяле балад, адыграў значную ролю ў творчай біяграфіі А. Міцкевіча. Ацэньваючы значэнне балад, Чачота ў фарміраванні рамантычнага напрамку на тэрыторыі Беларусі і ў творчай біяграфіі А. Міцкевіча, К. Цвірка імкнецца да поўнага і ўсебаковага аналізу і прадстаўлення польскіх балад Чачота, а таксама прыводзіць прыклады ацэнкі яго твораў у асяроддзі польскіх вучоных і даследчыкаў. Даследчыцкая і журналісцкая дапытлівасць аўтара ўзбагаціла беларускае літаратуразнаўства цікавым матэрыялам адносна выкарыстання Чачотам беларускіх легенд. Нарыс „Там возера Свіцязь, як шыбіна лёду...“ з'яўляецца каштоўным укладам у беларускае чачотазнаўства.

Дапаможнікам і праваднікам даследчыка ў падарожжы шляхам Сыракомлі была выдадзеная ў 1854 годзе кніга паэта „Вандроўкі па маіх былых ваколіцах“. Наведваючы сыракомлеўскія мясціны, Цвірка шукае сляды памяці аб паэце, а апрача таго прыслухоўваецца да мясцовых легенд, расказаў пра трагічныя здарэнні апошняй вайны, прыглядаецца да жыцця сучаснай вёскі і стараецца даць выясненні многім праблемам, звязаным з урбанізацыяй і яе ўплывам на жыццё. Публіцыстычны пласт апавядання аўтар умела спалучае з навукова-даследчым матэрыялам пра жыццё і творчасць „вясковага лірніка“. Так як у першым выпадку, літаратурнае апрацаванне творчасці Ул. Сыракомлі, зроб-

дыходзіць мілы загарэлы чалавек. Размова завязваецца хутка і складна, як то з нашымі людзьмі. Чалавек прадстаўляецца: „Васіль Мядзведзь. Во мая хата, а гэта мае ўнукі, прыехалі з недалёкай Ланчыны". Калі даведаўся, што мы з „Нівы", узрадаваўся: „Я выпісваю і чытаю „Ніву". Зрабілі мы дзядзьку Васілю здымак на фоне лугу і прыгранічнага лесу, але ў той момант ён папраўляў шапку і на здымку выйшаў з закрытым рукой тварам. Выслалі мы гэты здымак непасрэдна нашаму чытачу ў Масева І або Масева Старое, як называюць вёску мясцовыя.

Вуліцу раскапаў Раён публічных дарог з Бельска, бо трэба палажыць новы пропуст. Кіруе працай майстар Васіль Рубчэўскі. Ён, родам з вёскі Церамкі, паінфармаваў нас, што меліярацыйны роў на тутэйшых лугах выканалі самі сяляне. Але стары пропуст не прапускаў вады і яна разлівалася па баках. Пропуст трэба было паглыбіць, пралажыць новыя трубы. І майстар Васіль Рубчэўскі, схапіўшы лапату, сам вычышчае з дна рову ўсё непатрэбнае. Запрасіў нас наведаць яго вёску Церамкі. Цікавая назва. Церам церамок — гэта ва ўсходніх казках невычэрпны склад усялякага багацця, а найбольш там бывала золата і дарагіх каменняў. Уваход у церам адкрываўся толькі пры дапамозе магічнага закляцця, напрыклад: „Церам, церам, пакажыся, мне самому адчыніся". Цікава было б пашукаць адказу, адкуль такая назва вёскі на бедных пясчаных землях аднаго прыпушчанскага закутка?

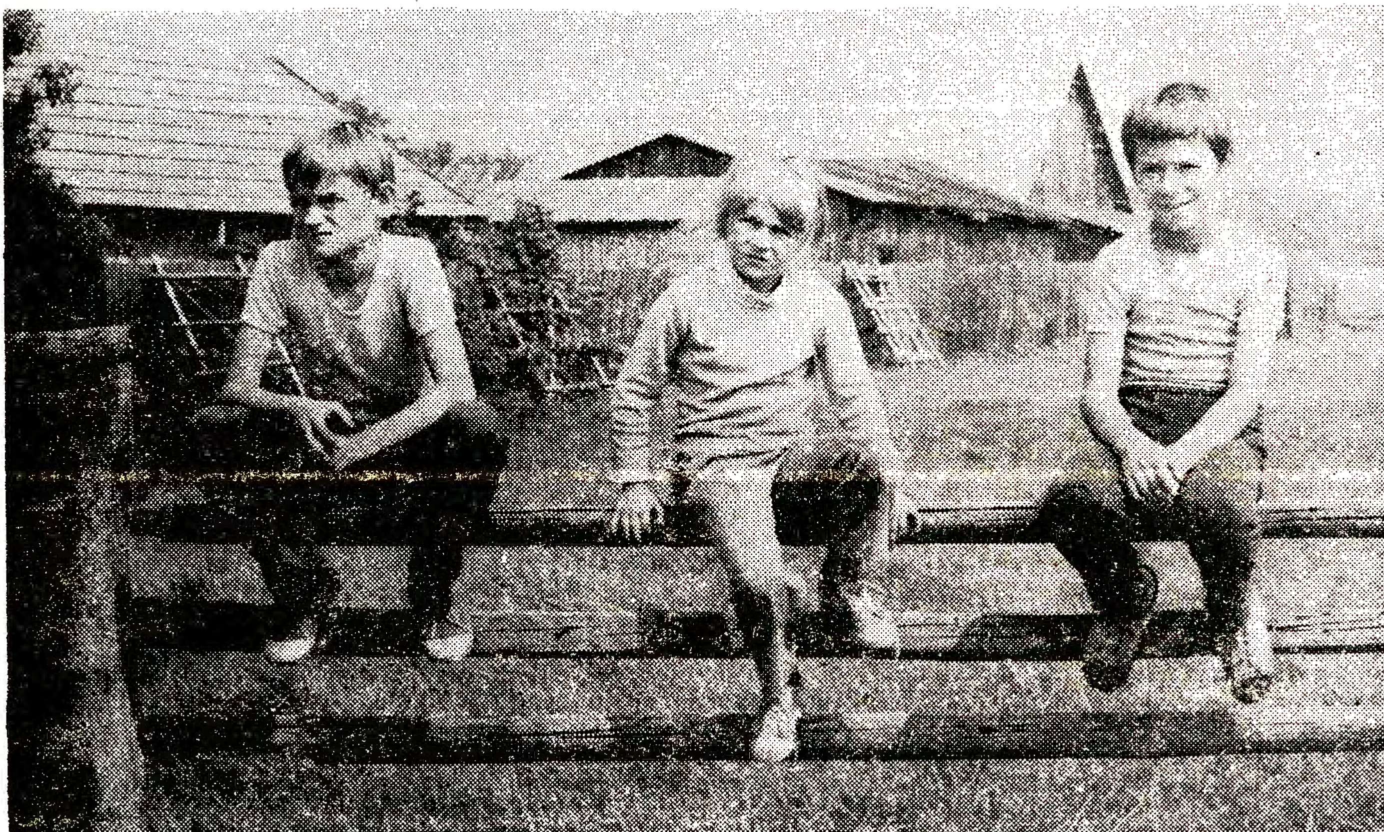
ПРА ТВОРЧУЮ СУПОЛКУ МІКАЛАЯ З ВАСІЛЁМ

У Альхоўцы наведваем Мікалая Варанецкага. Ён настаўнік у школе ў Нараўцы, куды даязджае з Альхоўкі. Ён паэт, музыкант, дзеяч культуры, карэспандэнт „Нівы" і скромны ва ўсіх сваіх дзеяннях чалавек. Жыве толькі з маці, крыху гаспадарачы на бацькоўскай зямлі.

У свой час мы пачулі, што Мікалай Варанецкі з Альхоўкі ў супрацоўніцтве з Васілём Целушэцкім з Ляўкова Старога (абедзве вёскі ў Нараўчанскай гміне) ствараюць песні. Такая творчая суполка вельмі патрэбная нашаму культурнаму руху. Некалькі песень „суполкі" Варанецкі-Целушэцкі ўжо спяваюцца школьнымі калектывамі. Мы чулі адну ў выкананні вельмі добрага школьнага калектыву ў Ляўкове пад кіраўніцтвам самога кампазітара. Называецца „Песня мая" („Многа ёсць на свеце ніў, калоссем спелых") і друкавалася з нотамі ў „Зорцы". Вельмі прыгожая песня — паэтычная і меладычная. Хацелася б, каб гэтая патрэбная „суполка" разгарнула шырэйшую дзейнасць. Дайце нам песень, Мікола і Васіль! Дайце нам песень!

Вера Леўчук

Фота Яніны Чэрнякевіч

Унучаняты Васіля Мядзведзя з Масева Старога на вясковым плоце: Рысек, Анетка і Марэк Служынскія.

ленае К. Цвіркам, трэба залічыць да найбольш поўных манаграфічных даследаванняў спадчыны паэта.

Трэба згадзіцца з К. Цвіркам што спадчына Ул. Сыракомлі заслугоўвае большай увагі беларускай літаратурнай крытыкі, хаця б з прычыны таго, што амаль уся яго творчасць звязана з Беларуссю, напісана на беларускім матэрыяле. Сам паэт лічыў сябе сынам „гэтай зямлі" для яе жыў і працаваў.

Сыракомля не цярпеў прыгоннага права, выкрываў і крытыкаваў у сваіх творах жорсткасць і бесчалавечнасць памешчыкаў-прыгоннікаў, станавіўся ў абарону пакрыўджаных беларускіх сялян. З такой жа сілай і перакананнем змагаўся за правa беларускага народа ствараць культуру на сваёй роднай мове. Даказваў, што мова і культура беларусаў не горшая ад іншых, у яе багатая і светлая гісторыя. Для пацвярджэння і прадстаўлення гістарычнай знатнасці „тутэйшай зямлі" паэт публікуе шмат гістарычных нарысаў пра гарады і мястэчкі „крывіцкага краю". Даследаванні Сыракомлі па гісторыі Нясвіжа, Стаўбцоў, Койданава, Міра, Мінска, а таксама прынямонскіх мястэчак і сёння з'яўляецца каштоўным гістарычным матэрыялам. Кандратовіч горача вітаў кожны твор, напісаны на беларускай мове. Ён першы ацаніў вартасць беларускіх твораў В. Дуніна-Марцінкевіча, намаўляў яго больш пісаць па-беларуску і сваімі рэцэнзіямі падтрымліваў і бараніў перад напасцю крытыкаў. За такія погляды, а асабліва за артыкул і палеміку на старонках польскай прэсы ў абарону „крывіцкай мовы" Сыракомля быў вельмі крытыкаваны тагачасным польскім друкам. Абвінавачвалі яго ў „літоўскім сепаратызме" і за лакальны, як гэта акрэсліў А. Мальдзіс, „тутэйшы", а г.зн. беларускі патрыятызм. К. Цвірка дае іншае тлумачэнне сыракомлеўскаму сепаратызму — класавае. Аўтар піша: „Перад паэтам стаяла дылема: з кімісці — з польскім панам, прыгоннікам беларускіх сялян, ці наадварот — з беларускім селянінам супраць польскага пана". З тэматыкі многіх твораў „вясковага лірніка" наглядна відаць, што выбраў ён другі варыянт. Сыракомля не толькі абараняў інтарэсы беларускіх сялян, звяртаўся з многімі заклікамі да шляхецкага асяроддзя — палегчыць долю мужыка, але падкрэсліваў таксама сваю злітнасць з беларускім народам („Вясковы лірнік"). Даследчыка турбуе адно, дагэтуль не высветленае пытанне: чаму ж паэт — абаронца беларускай мовы, культуры, эмацыянальна звязаны з гэтай зямлёй, яе жыхарамі — так мала пісаў па-беларуску? Вытлумачэнне гэтага Цвірка бачыць у адносінах тагачаснай шляхты і інтэлігенцыі да беларускай мовы, у забароне беларускага друку, у мэтазгодным прызначэнні паэзіі тым, ад каго залежыць лёс сялян, а таксама — у матэрыяльнай сітуацыі паэта. Творы, у якіх Сыракомля непасрэдна звяртаецца да мужыка, пісаліся пераважна па-беларуску, але, на жаль, да нас дайшло вельмі мала бе-

(Працяг на стар. 6)

ПАКУТА

Сустракаю знаёмага ў Кляшчэлях, а той і кажа:

— Ты, браток, законы ведаеш, памажы ў бядзе разабрацца. Адплачуся...

— За каго мяне маеш? — крычу ў твар Вінцуку.

— За добрага сябра і шчырага прыяцеля, — тлумачыцца той. — А бяда ў мяне з вадою. На галаву цячэ, а ў калодзежы пуста.

— Гавары толкам, — прашу Вінцука.

— Я ж і кажу праўду. На прыпынку ў нас у Зімнохах былі пабудаваны два калодзежы. Даўней была вада, цяпер няма. Нават у час дажджоў не папаўняецца вада ў калодзежах. Затое праз дзіравую страху дома, дзе я жыву і дзе знаходзіцца пачакальня, вада струменем цячэ па сценах. І за якія грахі так пакутую, сам не ўцямлю.

— Едзь з просьбай у Раён будынкаў у Беласток, няхай нешта робяць.

— Я і ў Варшаву ўжо пісаў, — з сумам заяўляе Вінцук. — Абяцалі адрамантаваць у лістападзе мінулага года, а тут і другі лістапад на носе. А з Бельска аднойчы прыехалі, палезлі ў калодзеж, пакорпаліся і паехалі. А вады як не было, так і няма.

— Дык як жа ты жывеш?

— Так і жыву, бочкай ад суседа за 700 метраў цягаю ваду. А тут яшчэ і пісулька прыйшла...

— Якая пісулька?

— Вазьмі, прачытай.

Чытаю пісьмо з Раёна будынкаў у Беластоку, адрасаванае жонцы Вінцука, якая прадае білеты ў касе на той жа станцыі. Начальнік заяўляе ў пісульцы, што рамонт страхі будзе зроблены да канца лістапада мінулага года. Дадаецца, аднак, што грамадзянка пражывае ў гэтым памяшканні бясправна, таму і кватэра не будзе рамантавацца да часу „афармлення справы паводле закону".

— І што мне рабіць? Куды далей кідацца? У мяне ж трое дзяцей, дзве кароўкі, парка вепрукоў, ды куркі. Без вады як без рук. Ці ж гэта не пакута?

— Прабую суцяшаць сябра, што ўсё добра скончыцца. А калі спатрэбіцца навад да самага міністра напішам.

Павесялеў мой сябра, быццам паверыў мне.

Уладзімір Сідарук

БЕЛАРУСКІЯ ПРЫКАЗКІ

Абабіўся, як пень пры дарозе.

✲

Ад думак галава трашчыць.

✲

Ад слова да слова — прыйшло да кулакоў.

✲

Глянуўшы ў твар, не пытай здароўя.

✲

Жыццё пражыць — не лапці сплесці.

(Працяг са стар. 5)

ПАДАРОЖЖА Ў МІНУЎШЧЫНУ

ларускіх вершаў Кандратовіча. Сярод нямногіх — вершы „Добрыя весці“ і „Ужо птушкі пяюць усюды...“ У сваіх поглядах адносна лёсу беларускамоўнай творчасці Сыракомлі, Цвірка ў многім згаджаецца з думкамі польскага даследчыка творчасці паэта Ф. Беляка, які цвярдзіць, што вінаваты ў гэтым, у пэўнай меры, ваенныя падзеі, але, бясспрэчна, частка вершаў кружыла ў рукапісах. Закансіраваныя беларускія тэксты Кандратовіча, на думку даследчыка, жылі, але ва ўмовах тайнай прэсы, многія з іх сталі існаваць, як народная творчасць.

Забарона беларускага друку, а таксама глыбокая пагарда шляхты да беларускай, як яны называлі „правінцыяльнай“, „мужыцкай“, „хамскай“ мовы спрыялі таму, што творы, скіраваныя на „цывілізаванага чытача“, паэт вымушаны быў пісаць па-польску. А Ул. Сыракомля якраз і імкнуўся, як прызнаўся сам, уздзейнічаць сваімі творамі на грамадскую думку. Перад сабой ён паставіў адну вялікую задачу — паказаць антычалавечую сутнасць прыгоннага права, пераканаць грамадства ў яго амаральнасці, у тым, што і мужык — чалавек, што ён павінен карыстацца усімі чалавечымі правамі, у тым ліку ствараць літаратуру на роднай мове. Якраз у гэтым — асноўны пафас усёй творчасці Ул. Сыракомлі. Паэт верыў, што вызваленне сялян можа адбыцца „зверху“, па волі саміх памешчыкаў і цара. Таму і адрасавана яго творчасць пераважна шляхце, каб усё гэта было прачытана і „трапіла ў цэль“, трэба было пісаць па-польску, на мове шляхты. Аднак і ў польскамоўнай творчасці Кандратовіча (тут трэба згадзіцца з думкай Ф. Беляка і К. Цвіркі) вельмі часта спатыкаюцца „мясцовыя“ беларускія словы.

Калі б сярод чытачоў знайшліся скептыкі, якія не паверылі ў немагчымасць друкавацца на беларускай мове (пісалі і друкавалі ж В. Дунін-Марцінкевіч, А. Вярыга-Дарэўскі), даследчык падае яшчэ адзін факт — па-беларуску маглі друкавацца тыя, хто быў матэрыяльна незалежным і мог друкаваць на ўласныя сродкі. У Сыракомлі ж была вялікая сям'я, а арандатарскі паёк вельмі скромны, так што зарабляць на хлеб даводзілася пяром.

Нарысавы жанр, якім карыстаецца аўтар кніжкі, значна пашырае яе тэматычны абсяг і дае магчымасць сплаўляць стылістычна розны матэрыял, пачынаючы ад размоўна-гутарковага стылю, элементаў літаратурна-мастацкага і навуковага да публіцыстычнага стылю.

Такім чынам навукова-крытычны матэрыял набывае лёгкасці папулярна-навуковага жанру.

Н. Панасюк

Цвірка Кастусь. Той курган векавечны... Сцяжыны вандровак. Мн.: Выд-ва „Юнацтва“, 1985. — 221 с 16 л. 1 л.

СЛОВА ЗІНЕ ЛУКШЫ
ПРАДАЎШЧЫЦЫ З БАБ'ЯЙ ГАРЫ

Некаторым лягчэй жыць, іншым цяжка. У каго няма дзяцей, няма адказнай работы, па маленьку, ціха робяць на гаспадарцы... А на рабоце і на гаспадарцы, і думаць пра дзяцей — цяпер такая распуста, каб дзе не ў сваё не ўлезлі...

Так часам прыходзіць... Хацеў бы знайсці ціхі куточак, паляжаць на сонейку, каля рэчкі ці ў лесе, на пяску жоўценькім — але няма калі. У горадзе — зачыніў хату і паехаў на мора ці ў горы, падыхаць свежым паветрам. На вёсцы паветра добрае, ды чалавек больш абцяжаны. Але з гэтым трэба згаджацца — дзе хто жыве, няхай будзе на сваім месцы. Старацца, каб было чыстае сумленне, каб нічога не ляжала на сэрцы, бо як у чалавека які цяжар на сэрцы — ён нешчаслівы, незадаволены, і нават проста хворы.

Не трэба ўмешвацца ў чужыя справы, але бачыць іх, напамінаць, паказваць, калі можаш — даць параду, калі ведаеш больш, каб людзі жылі добра, каб жыццё было пісана ў кнігах, якія па нас будуць чытаць нашы ўнукі і праўнукі.

Добра цяпер маладым, усюды дойдзеш, даедзеш. Усюды ходзяць цягнікі, аўтобусы. У Гайнаўку ці ў Нараўку трэба было калісь пехатою ісці, а як схопіш веласіпед у рукі, то не ведаеш, як ім і цешыцца. Ездзяць, ездзяць... Калі чалавек не бачыць таго, што ў яго ёсць, гэтага дару, калі яго розум і нервы заглумлены — не бачыць таго, што спераду. Будзе ехаць па гладкай дарозе, і няшчасце гатова. Ход чалавеку даны — набываць сілу ў нагах. Многа сядзець і многа ездзіць — і прападзе сіла ў органах. І гарэлка зло робіць, кроў, душу атручвае. Натварылі не людзі — якія не ведаюць дарогі да чалавека, да яго шчасця. Чалавек, які развівае свой розум, думае аб добрых справах для іншага чалавека — мусіць старацца слухаць тых, што ведаюць, пытацца, чытаць кніжкі, якія напісалі аўтары разумныя, натхнёныя добрым духам. Яны — людзі вопытныя, шмат перажылі, усё ведаюць, па свеце ездзілі, чыталі, пішуць для дабра чалавека. Гэтае дабро мусіць пазнаць кожны чалавек, бо гэта — сэнс жыцця.

Трэба шанаваць кнігу і таго чалавека, што яе пісаў, жывы ён ці даўно памёр. І самому трэба пераказаць тое, што сам чытаў, прыклад узяць і даць. Разумею гэта так: важная ўдзячнасць і пашана для чалавека, для разумнага чалавека. Розныя бываюць людзі — і такія, якія не думаюць, не шукаюць, не мараць. Мы, людзі, жывучыя на зямлі, павінны шукаць добрага, разумнага жыцця, любіць і быць любімымі. Гэта — наша шчасце.

Трэба ўглядацца на іншых, на людзей высакародных, калі яшчэ сам не ведаеш, як жыць.

М.Л.

ПРОДАК

Сын Зямлі... З першых крокаў свядомых
ён стаў
абаронцам, салдатам ён і ратаем.
Цяжар дум яго помніць любая вярста
поля, поля і поля —
ад краю да краю.
Як не помніць? І сам ён дзіўіўся не раз
на палетак, штовесну зарослы каменнем.
Гэткі выдаўся, пэўна, ўжо лёс. Гэткі час.
Як не помніць?! Адно ратавала — цярпенне.
Гнула, горбіла стома — хапіла рукам
звыкла сонцам і потам прапахлай работы,
А адробіць — ідзе пакланіцца вякам
за жыццё, за зямлю, за зямныя шчадроты.
Хоць шчадрот гэтых: хлеб ды паветра
глыток...
У саху замест коней упрэжана гора,
а ўзараны, дагледжаны — кожны шматок
нарыжкалай ад волкіх туманаў прасторы.
Цёпла дыхае ворыва, цёпла імжыць,
наталяючы глебу, імжа залатая.
Значыць, зерню ўзыйсці —
выспець коласам — жыць,
значыць, году адбыцца —
па волі ратая.
З хлебам будзе, без хлеба —
адбудзецца год!
Гэты клопат і праца ўжо сталі прапягам
той адвечнай, зямной, чалавечае прагі
жыць і выжыць — і выжыць! —
між вечных нягод.

Таіса Бондар

ФРАНТАВЫ ДЗЁННІК

20.IV.45 г.

Мы ў тыле.

Голімся, мыемся, чысцім вопратку і абутак. Драім гармату. Апавядаем, выхваляемся, жартуем, пішам пісьмы, спім.

Нечаканасць: немцы наляцелі!

Аднекуль вырваліся два іхнія знішчальнікі (чорныя, вёрткія!). Носяцца надта высока, а ўсе дзівяцца — з таго свету яны, ці што? За адным і другім неўзабаве вырастаюць чорныя шлейфы (здаецца, і зеніткі мала стралялі!), самалёцікі апісваюць на глыбокім і сінім небе вялізную дугу і на гарызонце ўразаюцца ў лес. Во, гэта вам за сорак першы, атрымлівайце!...

21.IV.45 г.

Ідзём далей. Насустрач крочаць немцы здавацца ў палон — у касках, з ранцамі. За кюветамі ляжаць параненыя, але ніхто імі не цікавіцца. Навокал, як стол, раўніна. Зямля, відаць, ураджайная, зводдаль цагляныя домікі з дахоўкай маркоўнага колеру — як у Заходняй Польшчы. Ад Берліна, кажуць, усяго дваццаць кіламетраў. Проста не магу гэтаму паверыць.

Гм, і праўда — самае цяжкае пачатак.

Выклікае камбат. Мяне прадставілі да звання Героя Савецкага Саюза (і на яго пакінула ўражанне сцэнка, як я клаў снарады ў гушчу немцаў, калі перасякалі паляны!). А мне не верыцца, каб з прадстаўлення гэтага нешта выйшла. Апавядаю камбату выпадак з начальнікам разведкі дывізіі — капітанам Байчанкам. Кучэрын супакоівае. У душы з ім усё не згаджаюся. Ды і мала маю яшчэ заслуг. У батарэі я, напрыклад, у параўнанні з сяржантам Марозавым — навабранец, без году тыдзень.

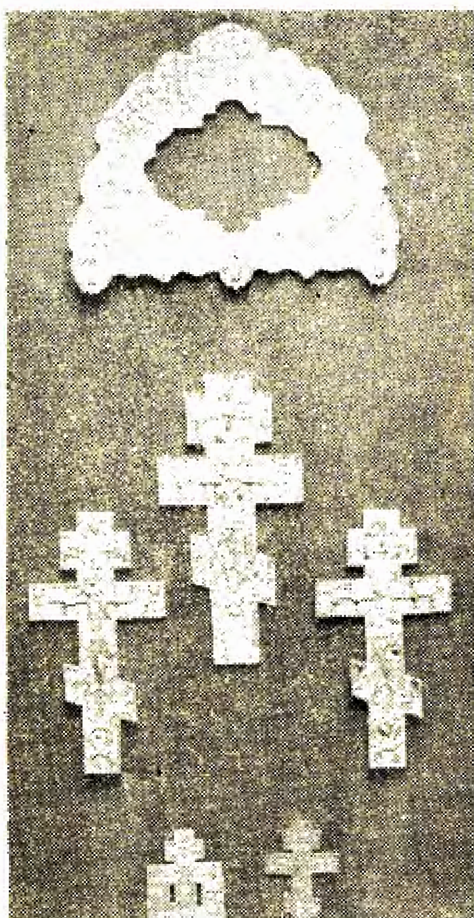
22.IV.45 г.

Берлін. Вось ён — нарэшце!!!

Кідаюцца ў вочы тысячы белых прасцірадлаў. Яны звісаюць з акон, балконаў, дзвярэй, дахаў, слупоў, будак і, здаецца, што нават — з неба. Гэтыя прасціны трэба разумець — немцы канчаткова здаюцца. Наперадзе грукат артылерыі, слабая перастрэлка. Уразаецца ў вочы вулічная сцэнка. Ля піўной палаткі — загарэлы, узлахмачаны наш салдат з бутэлькай. Закінуўшы галаву ў неба, баец, забыўшыся аб усім на свеце, праста з рыльца каўтае піва. Збоку пакорна стаіць палонны немец...

26.IV.45 г.

Чацвёрты дзень у Берліне. Раніцой пачалі мяняць пазіцыі. Вока ў вока сутыкнуўся з камандзірам палка. На мне — ладная і цёплая куртачка,

130 ІКОН НА ВЫСТАЎЦЫ Ў БЕЛАСТОКУ

У залах Акругавага музея ў Беластоку 20 жніўня адкрылася цікавая выстаўка ікон, якія з'яўляюцца ўласнасцю гэтай пляцоўкі. Налічваючая амаль 130 штук беластоцкая калекцыя прадстаўлена ў палацы ўпершыню, хаця яе пачатак трэба шукаць 20 год назад, калі Тэкля Бяржэнюк перадала музею першы абраз.

У збор уваходзяць галоўным чынам помнікі XIX стагоддзя, звязаныя з культурай і традыцыямі паўночна-ўсходняга рэгіёна. Экспазіцыя прадстаўляе таксама металічныя абрадныя крыжы і падарожныя іконы, выкананыя з бронзы. (ПАП)

Фота **А. Сакульскага**

дабытая ў медсанбаце пры лячэнні. Зінчанка 1) на мяне накрычаў — апрануты не па форме. Шкада курткі, давядзецца каму-небудзь аддаць...

Вяртаемся ў тыл дугой. Перазджаем назад да канала — недалёка ад таго немецкага лазарэта і тых заводаў (што я меў на ўвазе, цяпер не памятаю!). Па дарозе на світанні спаткаў Пааса (Яфіма), з мінамётнай. Сфатаграфаваў мяне. Паказвае гармонік, смехам бяру. Развітваемся.

Недалёка канал.

Агнявыя паміж дамоў. Месца адкрытае, а ў зямлю не надта закапаешся — акамянела.

Як звычайна, раблю ямку не па статуту — пад лафетам (каб кожны раз пад агнём не бегаць!). Каманда страляць. Выпускаю 30 фугасных і тры падкаліберныя. Падкаліберныя даюць прыгожае полымя, як ад „панцэрфаўста", на сценах дамоў, куды страляю: там заселі нямецкія галаварэзы.

Працўнік агрызаецца густым навесным агнём з мінамётаў.

Спераду ад маёй гарматы праз крокаў дзесяць — глыбокі катлаван. Ён даўзёрны, агароджаны ад працўніка цаглянай сцяной. У ім сканцэнтраваўся батальён пяхоты перад атакай — чакаюць, калі скончыцца наш артналёт. Злева і справа ад мяне, узнімаючы вялізныя хмары пылу, даюць агонь „Т-34". Танкісты таксама на віду, але ім што — яны за браняй...

Заданне выканаў. Снарадаў больш няма. Вырашаю: у катлаване будзе бяспечней, няма чаго тырчаць пад кулямі.

Клічу свой разлік, ды імчым да пяхоты. Сядзім разам з ёю доўга. Настаюць ракавыя — 13 гадзін 00 мінут.

Пяхота ў катлаване ўзнімаецца, каб ісці на зыходныя — у яе неўзабаве атака. Мушу ўстаць, бо растопчуць, як жабу. Тырчу фронтам да цаглянай сцяны.

Тут гэта і здарылася.

Ззаду ў мяне на скошанай сценцы катлавана, на ўзроўні маіх грудзей, раптам выбухае пяхотная міна калібра 82 м/м. Адчуваю ў спіну страшэнны ўдар. Мяне з сілай шпурляе на камяністае дно жыватом уніз. Каска змякчыла ўдар твару аб пясок. Розум застаецца ясны, як ніколі. Ніжэй пояснiцы — амярцвела цела, не адчуваю і ног. Навокал крыкі параненых пехацінцаў. Чуваць, як лямантуе наш Разбекаў:

„Перавяжы-ы! Нічога не ба-ачу!..."

„А мне, — думаю са смяротным жахам, — ужо нічога не трэба, канец!"

Украінец-наводчык з другога ўзвода рве індывідуальныя пакеты ды перавязвае камандзіра гарматы. І тут спахопліваюся — магу варушыць пальцамі ног!

„Ага, значыць, не ўсё страчана?!"

Заматаўшы Разбекава, украінец падлятае да мяне. З маёй жа сумкі выхоплівае пакеты і

(Працяг на стар. 8)

БІБЛІЯГРАФІЧНЫ КУТОЧАК

АУКЦЫЕН У ПОЗНАНІ

У дн. 1—3 кастрычніка г.г. у Познані ў зале Дома культуры (на вул Арміі Чырвонай) адбудзецца кніжны аўкцыён. Ніжэй называем загалоўкі тых кніжак, якія, думаем, могуць зацікавіць нашых чытачоў.

Poz. 2. Abraham W. — Powstanie organizacyj Kościoła łacińskiego na Rusi. T. 1, Lwów 1904. Cena wywoławcza 1 tys. zł.

Poz. 47. Bartoszewicz K. — Radziwiłłowie... Warszawa 1928. C. w. 2 tys. zł.

Poz. 119. Bujnicki T. — Pamiątki historyczne Wileńszczyzny i Nowogródczyzny. Wilno 1935. C.w. 250 zł.

Poz. 200. Czarnowski O. — Polacy prawosławni na Rusi Brześć n/Bugiem 1927. C.w. 1,2 tys. zł.

Poz. 236. Dębiński K. — Raskoł i sekty prawosławnej cerkwi rosyjskiej. Warszawa 1910. C.w 600 zł.

Poz. 315.. Federowski M. — Lud białoruski na Rusi Litewskiej. T. 4. Warszawa 1935. C.w. 1,6 tys. zł.

Poz. 318. Fischer A — Rusini. Lwów 1928. C.w. 300 zł.

Poz. 410. Hedemann O. — Testamenty białorusko-dziśnieńskie XVII—XVIII wieku jako źródło historyczne. Wilno 1935. C.w. 250 zł.

Poz. 458. Яблочинский Свято-Онуфриевский Монастырь. Warszawa 1937 C.w. 250 zł.

Poz. 729. Lewkowicz K. — Krótki przewodnik. Wilno i bliższe okolice Wilno b.r.w. C.w. 360 zł.

Poz. 747. Lorentz S — Wycieczki po województwie wileńskim. Wilno 1932. C.w. 400 zł.

Poz. 856. Mścick; H. — Powstanie 1831 roku na Litwie Wspomnienia uczestników. Wilno 1931. C.w. 1,5 tys. zł.

Poz 921. Ogijenko I. — Powstanie alfabetu oraz języka literackiego u słowian. Warszawa 1927 C.w 400 zł.

Poz. 944 Ossendowski F.A. — Puszcze polskie Poznań b.r.w. C.w. 5 tys. zł.

Poz 1141. Prace Komisji Atlasu Historycznego Polski. Zeszyt 3 (w nim m.in.: Jakubowski J. — Powiat grodzieński w w. XVI). Kraków 1935 C.w 800 zł.

Poz. 1172. Siemieński L. — Podania i legendy polskie, ruskie, litewskie Poznań 1845. C.w. 1,6 tys. zł.

Poz. 1344. Wasilewski L. — Dzieje męczeńskie Podlasia i Chełmszczyzny. Kraków 1918 C.w. 500 zł.

Poz. 1478 Zgorzelski C. — Powstanie Styczniowe na terenie województwa nowogródzkiego. Wilno 1934. C.w 250 zł.

Poz. 1518. Swiechowski M. — Mapka narodowościowa i polityczna obszarów b. W.Ks. Litewskiego. Skala 1:2 000 000 (1921 r.). C.w. 600 zł.

У аўкцыёне можна таксама прыняць удзел пісьмова. Заказы трэба накіроўваць у адрас: Antykwariat Naukowy, Stary Rynek 53/54, 61-772 Poznań. У іх падаецца: нумар пазіцыі, прозвішча аўтара кніжкі, яе загаловак і найвялікшая сума грошай, якую заказчык можа заплаціць.

П. Байко

Куток практычных ведаў

БУЛЬБА

Бульба некаторых гатункаў вельмі разварваецца і ўбірае шмат вады. Пры варцы такой бульбы ваду рэкамендуецца зліць прыкладна праз 15 мінут пасля таго, як яна закіпіць. Пасля гэтага закрываюць пасуду накрыўкай і даварваюць бульбу пры мінімальнай колькасці вады на слабым агні.

СМАЖАНАЯ СВІНІНА

Каб смажаная свініна была смачная і падрумяненая, перш чым паставіць яе ў духоўку, зрабіце вострым нажом некалькі глыбокіх надрэзаў на паверхні.

ХРЭН

Хрэн лёгка натрэцца, калі яго на ноч пакінуць у халоднай вадзе.

БЕЛАРУСКІ ФАЛЬКЛОР

У некаторых вёсках з раёна Бельска і Гайнаўкі, калі хлапец вельмі спадабаўся дзяўчыне і яе бацькам, дык маці дзяўчыны перад выхадам сватоў з хаты кідала ўпоперак сеняў нічальніцы. Існавала тут пераканнне, што калі сваты заблытаюцца нагамі ў нічальніцах, тады ўжо „не выблытаюцца" і не пазбегнуць вяселля.

Здараліся выпадкі, што пасля сватоў, якія, здавалася, закончыліся паспяхова, адна са старон траціла зацікаўленне магчымасцю заключэння сужонства. Гэта магло здарыцца па розных прычынах, найчасцей было яно вынікам так званых адгавораў. Заключаліся яны ў тым, што некаторыя выключна нядобразычлівыя людзі „спецыялізаваліся" ў ачарненні і кампраметаванні дзяўчыны ў вачах хлопца або хлопца ў вачах дзяўчыны. Нярэдка хлопец або дзяўчына давалі веру такім абгаворам і адступалі ад намеру заключыць вясельны акт. Зразумела, што маглі быць і іншыя прычыны адступлення маладога або маладой ад ідэі залажэння сям'і. Калі вытваралася такая сітуацыя, тады той, хто не хацеў прадаўжаць далейшыя вясельныя захады, адсылаў, без усякіх каментарыяў, хлеб „мінельнік". Было гэта раўназначнае з тым, што адзін з партнёраў траціць зацікаўленне вяселлем. Зразумела, што адасланне „мінельніка" ў значнай ступені кампраметавала той дом, у які хлеб быў звернуты. Якраз з гэтай прычыны здараліся выпадкі, што сям'я дзяўчыны або хлопца, даведаўшыся аб тым, што другі бок намерваецца ёй адаслаць хлеб-мінельнік, хутка сама адсылала хлеб. Рабіла гэта нават тады, калі як найбольш была зацікаўлена вяселлем. У вачах вясковай грамадскасці той быў верхам і той захоўваў ганаровую перамогу, хто перш адсылаў хлеб-мінельнік.

Няўдачны фінал сватоў вясковае асяроддзе квітавала іранічным: „Сучка каравай з'ела".

Варта яшчэ звярнуць увагу на характэрныя паводзіны сябровак і сяброў сватанай дзяўчыны. І так, калі сваты прыязджалі фурай, а здаралася гэта вельмі часта, калі сваты накіроўваліся не ў сваю, а ў чужую вёску, тады сяброўкі сватанай дзяўчыны выбіралі з воза сватоў сена і салому і высыпалі імі сцежкі да сваіх хат. Было гэта звязана з перакананнем, што на такіх дарожках да іх таксама хутка прыедуць сваты. У раёне Нарвы ў воз сватоў дзяўчаты стараліся ўвапхнуць старую мятлу. Такая мятла (праўдападобна, было гэта звязана з казачным матывам аб магчымасці лётаць на мятле) таксама мела гарантаваць хуткі адлёт замуж.

У некаторых мясцовасцях з раёна Мілейчыц, хлопцы з вёскі, у якую прыехалі сваты, без іх ведаў і дазволаў „пазычалі" іх каня з возам і ездзілі, часта ў адлеглыя вёскі, „на вечаркі" да дзяўчат. Гэта працэдура таксама мела спрыяць удачнай іх жаніцьбе. Цікава, што ў такіх працэдурах прымалі ўдзел таксама хлопцы, якія пакуль што не намерваліся жаніцца.

На Гайнаўшчыне здараліся выпадкі, што мясцовыя нарачоныя дзяўчат, якія прымалі сватоў, абразалі хвасты коням бацькоў гэтых дзяўчат. Быў гэта спецыфічны пратэст супраць таго, што такія дзяўчаты асмельваліся, маючы нарачоных, прымаць сватоў.

А. Баршчэўскі

(Працяг са стар. 7)

ФРАНТАВЫ ДЗЁННІК

спрабуе перавязаць, але робіць гэта чамусьці няўпэўнена. Пытаю, што ён там бачыць. Маўчыць. Затым пачынае супакойваць. Я да яго са злосцю: што ты зубы загаворваеш, хутчэй кажы праўду! Вінавата гаворыць — у паясніцы і на баку вялікія бачыць раны, пакетаў трэба штук шэсць.

„Абматай хоць як!" — крычу.

Устаю сам і кірую ў перавязачны пункт. Адчуваю, як у рану засасвае паветра. Ага, кранула лёгкае! Дзірку на баку затыкаю кулаком.

З санроты вяртаюся зноў да гарматы, каб у санбат ісці разам з іншымі. Валакуць у павозку Разбекава, ён лямантуе, але паводзіны яго выглядаюць на сімуляцыю. На плашч-палатцы нясуць параненага Дубава. Садзяць нас траіх на фурманку. Збягаюцца ўсе батарэйцы. Хлопцы, кранутыя да слёз, перажываюць за нас, што праз які дзень-два і вайне канец. А мы?... Найбольш уражаны Задняявуліца. Прапануе гарачай стравы — пад'ехала кухня. Толькі цяпер заўважаю: а наш старшына, мабыць, мой аднагодак і толькі бываласць робіць яго такім салідным...

Такое адчуванне, бытта развітваемся назаўсёды. Што значыць франтавая дружба!

Прыязджаем у санбат.

Аперацыя пад навакаінавай анестэзіяй. Зашываюць нейкі „пнеўматоракс". У лёгкіх асколкі, але рэнтген толькі пакажа — колькі іх там. Чуваць, што хірург робіць у мяне на плячах, але мяне агортвае поўная абыякавасць.

Аляксей Карпюк

1) Ф. М. Зінчанка — камандзір 756-га стралковага палка. Потым стаў камендантам рэйхстага. Зараз — пенсіянер, жыве ў Чаркаску.

ТАЯМНІЦЫ НАВОКАЛ НАС

АЙЧЫННАЯ ЛІЯНА

Праўда, у нашым клімаце сапраўдныя, трапічныя ліяны не растуць. Але ці не заслугоўвае такой назвы расліна, якая за год патрапіць вырасці на 5—6 метраў? Якраз на столькі за год павялічваецца сцябло хмелю. Прапаную знайсці яго і пацікавіцца. На Беласточчыне хмель звычайны (лацінская назва — Humulus lupulus, chmiel zwyczajny — па-польску, хмель обыкновенный — па-руску) дзікарослы можна знайсці ў кустах на вільготных берагах рэк, радзей — у вільготных лясах або каля хатаў. Тонкія, гібкія сцябліны могуць падымацца ўверх, толькі абапіраючыся на што-небудзь. У лесе — на дрэвы, часцей за ўсё альху або вярбу, у агародзе — на плот або сцяну будынка, на плантацыі — на драты, расцягнутыя каля слупоў.

У нашым клімаце хмель — адзіная расліна, рост якой можна прыкмеціць падчас усяго толькі паўгадзіны назіранняў. Вясною сцябла хмелю прыбывае 30 см за суткі! Да падпоры сцябло прымацоўваецца пры дапамозе спецыяльных кручкаватых шыпікаў альбо абвіваецца навокал яе. Пры гэтым у яго цікавыя ўласцівасці: абвіваецца яно заўсёды згодна з рухам стрэлак гадзінніка і ніякая сіла не здолее змяніць гэтага кірунку. Апрача таго сцябло патрапіць „адчуць" падпору і заўсёды расце ў яе напрамку. Калі на некалькі гадзін перанесці падпору і паставіць з іншага боку, растучае сцябло зменіць кірунак свайго росту, сваіх пошукаў. У выпадку, калі хмель дойдзе да верхавіны слупа або дрэва, тады сцябло робіць некалькі абаротаў навокал свае восі і, не знайшоўшы падпоры, перастае расці.

Хмель — аднагадовая расліна, хоць яго карэнні разрастаюцца нават да 3 метраў углыб і ўшыр і жывуць 20—30 год. Якраз некалькі тыдняў таму назад аглядаў я корань хмелю, які выкапалі падчас меліяравання рэчкі Локніцы. Яго верхняя (або пачатковая) частка мясістая, тоўстая, як кулак асілка. Менавіта ў тым месцы, у т.з. „матцы", восенню расліна назапашвае жыццядайныя сродкі, дзякуючы якім можа гэтак хутка расці.

Хмель належыць да двухдомных раслін, гэта значыць, што на адной расліне знаходзяцца мужчынскія кветкі, а на іншай — жаночыя, якія завем „шышкамі". Менавіта гэтыя шышкі пачынаюць даспяваць у палове верасня, і яны — найважнейшая для чалавека частка гэтай расліны. На самай справе не столькі самыя шышкі, колькі маленечкія пухірочкі, якія знаходзяцца на лусках шышак. З гэтых пухіркоў высыпаецца жоўты парашок — лупулін. Ён складае 7—16 працэнтаў вагі неаплодненай і непераспелай шышкі (таму з плантацый старанна вырываюць усе мужчынскія расліны). Без лупуліну нельга нарыхтаваць добрага піва. Гэта ён дае напітку гаркаваты смак, своеасаблівы пах і засцерагае ад закісання. Варта, аднак, ведаць, што піва пачалі варыць толькі ў сярэднявеччы, раней жа хмель вырошчвалі ў асноўным на лякарства.

Сучасная медыцына даказала і гэтым самым пацвердзіла назіранні народнай медыцыны, што лупулін змяншае ўзбуджанасць, павялічвае выдзяленне страўнікавага соку і выяўляе бактэрыястатычнае дзеянне, а пры большых дозах — нават знішчае бактэрыі. Таму напаранне з шышак хмелю прымаюць як лякарства пры павышанай нервовай узбуджанасці, бяссонніцы, нервовым вычарпанні, недахопе страўнікавых кіслот і расстройстве стрававання, асабліва калі наступіла празмернае павелічэнне бактэрый.

У хатніх умовах напаранне з шышак хмелю можна нарыхтаваць у прапорцыі: адна сталовая лыжка сухіх шышак на шклянку кіпетню; прымаць па адной сталовай лыжцы 3-4 разы ў дзень. Знешне разведзенае напаранне прымяняюць для мыцця галавы пры раннім лысенні або перхаці ў валасах.

У ветэрынарыі шышкі хмелю прымяняюць пры пухлінах, для паляпшэння стрававання і пры аслабленні мускулаў у жывёлаў.

У хатняй гаспадарцы шышкі хмелю выкарыстоўваюць не толькі для нарыхтоўкі піва, але таксама да соўсаў, лікёраў, пры пячэнні хлеба.

Хмель належыць да тае сям'і раслін, што і каноплі. Яго сцябліны маюць тоўстыя валокны які выкарыстоўваюць для вырабу лінаў і картону.

Варта памятаць, што сабраныя на лякарства шышкі неабходна захоўваць у шчыльных пасудзінах (банкі, слоікі) не даўжэй, як адзін год часу.

Б. Паскробка

Мал. Б. Альшэўскага

ЗОРКА
СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

ЧАРОЎНАЯ ДУДКА

КАЗКА

Жыў-быў пастух. Быў ён бедны, але шчаслівы. А ўсё таму, што больш за ўсё на свеце любіў ён пасці кароў і граць на дудцы. І так ён на ёй граў, што каровы забываліся скубсці траву і пачыналі танцаваць. А разам з імі танцавала і неба, і птушкі. Нават сонца забывалася пасоўвацца па небе, і ад гэтага дзень рабіўся даўжэйшы, а весяліліся ўсе яшчэ больш. Вось як умеў граць пастух.

І вось аднойчы сустрэўся яму дзядулька. Пытаміўся стары, сеў ля дарогі. Пачаставаў яго пастух цёплым малачком і акрайцам хлеба. А каб змору сагнаць, пачаў граць для старога на сваёй дудцы. І такая вясёлая была музыка, што і стары не ўседзеў на месцы, у скокі пусціўся.

А калі пастух скончыў граць, дзядуля сказаў:

— Ведай, сынок, у цябе чароўная дудка, і, пакуль ты на ёй граеш, яна выканае кожнае тваё жаданне. Толькі павярні яе другім канцом і дзьмухні ў яе.

Сказаўшы гэтыя словы, стары знік.

— Вось дзіўны дзядуля, — здзівіўся пастух. — А, можа, дудка і сапраўды чароўная? Трэба спрабаваць.

Павярнуў ён яе другім канцом і сказаў:

— Гэй, дудка! Хачу цукровага пеўніка на палачцы купіць!

Дзьмухнуў ён у дудку і адразу апынуўся на гарадскім рынку. Ходзіць, пеўніка ліжа, тавары заморскія разглядвае. Убачыў ён у багатага купца боты саф'янавыя.

„Вось бы і мне такія. Бо мае ж лапці зусім распадаюцца", — падумаў пастух. Падышоў ён да купца, папрасіў даць яму боты памераць. Прагнаў яго купец:

— Не табе такія боты мераць. У такім абутку толькі па царскіх церамах хадзіць.

Пакрыўдзіўся пастух. Выцягнуў ён сваю дудку, павярнуў яе другім канцом і сказаў:

— Гэй, дудка! Не хачу быць простым чалавекам! Хачу быць царом!

Дзьмухнуў пастух у дудку, і ў адно імгненне на яго плячах залаты кафтан паявіўся, на нагах — саф'янавыя боты. Вакол яго слугі ды радцы. А купец пад лаўку схаваўся — гневу царскага спалохаўся.

Пачаў пастух жыць па-царску: што ні дзень — то гулянкі ды паляванні. Ад вялікай гэтай нуды захварэў пастух. З усяго свету да яго дактары з'ехаліся. Глядзелі, слухалі ды так і не зразумелі, чаго хворы цар. Зусім зрабілася з ім кепска, сабраўся ён паміраць ды ўспомніў пра сваю дудку.

„Дай, — думае, — яе папрашу. Можа яна мяне ад хваробы вылечыць!" Але як ні стараўся пастух, як ні дзьмухаў у дудку — усё без толку. Раззлаваўся пастух, кінуў дудку на падлогу, хацеў яе паламаць, але раздумаў. Загадаў ён сваім слугам знайсці таго дзядулю, што яму пра чароўнасць дудкі сказаў. Знайшлі дзядулю, прывялі ў царскія харомы.

— Скажы, дзядуля, чаму гэта дудка сілу чароўную страціла, мяне не слухаецца? — звярнуўся да яго пастух.

— А ці даўно ты граў на ёй? — спытаў стары.

— Ды як жа ж можна мне, цару, граць на пастуховай дудцы? — здзівіўся пастух. — Гэта ж будзе смешна.

— Чароўнай твая дудка была ад таго, што ты на ёй цудоўна граў, — адказаў яму дзядуля. — Дудка зноў стане чароўнай, калі заграеш на ёй хоць адну вясёлую песеньку.

Сказаў так дзядулька і знік. Што рабіць? Узяў пастух дудку, паднёс да губоў, але не грае дудка. Ледзь толькі хрыпіць ды свішча. Відаць, запылілася ў яе нешта ў сярэдзіне за той час, што на ёй не гралі. Паднатужыўся пастух, дзьмухнуў у яе што было сілы і дзівы-дзіўныя — пасыпаліся з дудкі харомы царскія, слугі і радцы, боты саф'янавыя, карона царская...

Апынуўся пастух зноў у чыстым полі ды на ясным сонейку. Уцешыўся ён, што паздаравеў, ды так весела зайграў на сваёй дудцы, што ўсё зноў кінулася ў скокі: і сонца, і неба, і каровы на пашы, і сена ў стажку.

Кажуць людзі, што і сёння яшчэ пастух там грае — усім людзям радасць дае.

Мікола Чарняўскі

КАПРЫЗУЛЯ

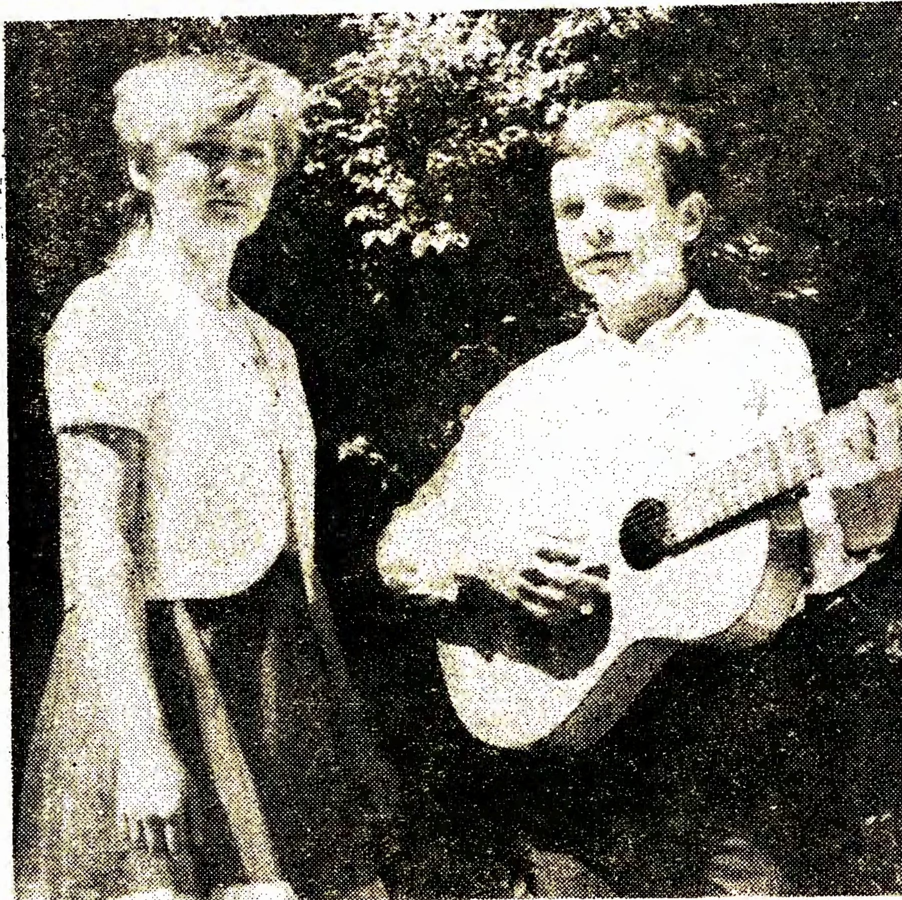
Хныча, хныча
Капрызуля:
— Хто ж раздзене?
Хто разуе?

Нешта мамкі
Не відно.
Нешта таткі
Не чутно.
І бабуля,
Як заснула, —
Ля дзвярэй
Не спатыкнула...

Можа, ты,
Мой добры коцік,
Збымеш мне
Адзін хоць боцік?

Кот жа раптам
З-пад канапы
Працягнуў гарэзна
Лапу,
Драпануў-шкрабянуў
За нагу:
„Я не ўмею,
Не магу...
Не капрызь,
Не хныч дарма,
Пастарайся ўжо
Сама..."

Ды ўсё хныча
Капрызуля:
— Хто раздзене?
Хто разуе?...

Валодзя Сахарчук і Івона Іванюк з Крывой вельмі добра выступілі ў сёлетнім конкурсе беларускай песні для школьнікаў. Валодзя адзін выспяваў першае месца, а разам з Івонкай, у дуэце, занялі другое месца.

Фота Я. Чэрнякевіч

Мішку стукнула ўжо адзінаццаць. Віталік — яго равеснік, але на Мішку ён не падобны. Мішка — жывы, непаседлівы, энергічны. Віталік жа — прамая процілегласць. Ён з пароды ціхіх дзівакоў. Прысядзе на кукішкі і гадзінамі можа назіраць за мурашкамі. Куды яны спяшаюцца, навошта? Вось дзве пакраналі адна адну ўсікамі і разбегліся. Можа, яны пагутарылі? Пра што? Тоўсты асфальт патрэскаўся, і з яго прабілася малюсенькая травінка. Такая малюсенькая, а такая моцная. Колькі ж навокал незразумелага?

Толік дражніць: „Гэй ты, чокнуты, у лужы мокнуты!" — але з аглядкай: ці няма паблізу Мішкі! З Мішкам і яго камандай у Віталіка склаліся асаблівыя адносіны: бязладныя, але простай, адкрытай душой хлапчукі палюбілі Віталіка і крыху зайздросцяць яму добрай зайздрасцю.

Гаворыць Віталік. На поўным сур'ёзе:

— У мяне ёсць сябар. Касманаўт. Ён іншы раз ноччу прылятае па мяне на сваёй ракеце і мы лятім на яго планету...

— Во дае! — не вытрымлівае Віцька, фармаліст і скептык. — Вось гэта хлусіць дык хлусіць! Нікуды ён не лятае!

— Не звяртай увагі, ён нічога не разумее, — заступаецца за Віталіка Мішка. — Віталік не хлусіць, а прыдумляе...

Віталік глыбока ўздыхае і працягвае:

ФАНТАЗЁР

— Планета Касманаўта вельмі падобная на нашу зямлю. Там ёсць усё: трава, дрэвы, кветкі, мурашы, матылькі... Толькі не такія, як у нас...

І свет Віталікавых летуценняў зачароўвае хлапчукоў.

Дарослыя амаль не заўважаюць Віталіка, ён вельмі спакойны, недакучлівы. Адна толькі цётка Вера адносіцца да яго падазрона.

А куток „іншай планеты" ў Віталіка і на самай справе ёсць. Увесь яго пакой застаўлены гаршчочкамі з зямлёю. Чаго толькі ў іх не расце: зялёныя шарыкі са шчыльна прыціснутымі лісточкамі-лускавінкамі; нейкія тоўстенькія сцяблінкі з мяккімі шышачкамі на канцах, калючае страшыдла — Віталік гаворыць, што прывёз яго з планеты Касманаўта. А вось зусім маленькі дубок. Хлопчыку цікава: вырасце ён вялікі ці назаўсёды застанецца такім жа, калі яго трымаць у гаршчочку? Жыве ж у акварыуме маленькі карасік. Ён ужо стары, а не расце. Чаму?

... Нядаўна ў Віталіка з'явіўся яшчэ адзін сябар — у наш дом пераехала новая жыхарка. Пакуль перацягвалі рэчы з грузавіка, гаршчочкі з кветкамі — іх аказалася мноства — паставілі на лаўку. Віталік проста да іх прырос.

— Табе, хлопчык, падабаюцца кветкі?

— Падабаюцца. Толькі не ўсе. Яны звычайныя, а я люблю новыя. Але ў мяне толькі адна

(Працяг на стар. 10)

(Працяг са стар. 9)

ФАНТАЗЁР

новая. З іншай планеты. Я яе прыручаю...

— Што ты кажаш?! — разгубілася жанчына. — З якой планеты?

— Гэта Віталік такія фантазкі прыдумляе, — пачалі тлумачыць дзеці.

— Казкі?

— Ды не! Казкі для маленькіх. Фантазкі — зусім іншае.

Бываюць людзі, да якіх цягнецца ўсё добрае і прастадушнае: вось такая была цётка Паўла, старая настаўніца біялогіі, што пераехала да нас у дом. Як жа цікава слухаць яе! Разам з цёткай Паўлай хлопчыкі і дзяўчынкі часта ходзяць за горад. У час адной такой экспедыцыі да Віталіка і прыйшла чарговая ідэя:

— Давайце зробім у сваім двары батанічны сад!

Дзятва з захапленнем падтрымала прапанову, і Віталіка „панесла"... Сад зусім не падобны на іншыя сады. У ім малюсенькія дрэўцы і кусцікі, незвычайныя кветкі — такіх нідзе няма...

Цётка Паўла не спыняе Віталіка — такія дзівакі ўпрыгожвалі яе доўгае і вельмі цяжкае жыццё! І вясной, калі сышоў снег, яна сказала Віталіку:

— Збяры сваіх сяброў.

— Будзем сад садзіць? — узрадаваўся Віталік.

Пра што ўжо яны гаварылі, не ведаю. Толькі з дапамогай дзяцей цётка Паўла „экспрапрыіравала" далёкі і запушчаны ўчастак двара, разам з імі прыдумала назву: НДУ — Навукова-Доследны Участак. Цікава, праўда?

— А чаму ж не сказаць проста: доследны ўчастак?

— А чаму Віталік лятае на іншую планету? — усміхаецца цётка Паўла.

І ўсё-такі мудрая цётка Паўла, наколькі магла, „прызямліла" касмічныя палёты Віталікавай фантазіі. На градках, размешчаных бліжэй у кветніку, былі ўваткнуты калочкі з этыкеткамі. Розныя этыкеткі на розных градках: морква, салата, цыбуля, каляровая капуста. А вось гэта зусім загадкавая: „Як з адной бульбіны атрымаць вядро бульбы".

Далей ад градак клумба не клумба; незразумелае нешта: камені, паросль мохам, пышнае лісце папараці, нейкія доўгія сцяблінкі, травы з фігурнымі лісточкамі, знаёмыя зялёныя шарыкі і тоўсценькія кароткія сцяблінкі з мяккімі шышачкамі на канцах. Над усім гэтым — дзікая кветка з планеты Касманаўта. Прыгожа, але нязвыкла, а таму асабліва цікава. Гэта ўладанні Віталіка: ГПДР — Гадавальнік Прыручэння Дзікіх Раслін.

Ледзь дваровая дзятва прачнецца ўранні, адразу спяшаецца на свой НДУ. Калі градкі зазелянелі, вачэй ад іх не адарваць. Прыгажосць! Самі ж вырасцілі!

І раптам надзвычайнае здарэнне: на месцы злачынства, за крадзяжом радыскі, Мішка злавіў дыверсанта — Толіка-шкодніка. Суда не было. Мішка вынес прыгавор і прывёў яго ў выкананне. А на наступны дзень у двары разгарэўся сапраўдны скандал.

— Агарод на клумбе развялі! — крычала Толікава маці. — Дзецям галовы задурылі. За нейкую паршывую радыску майго хлопчыка ледзь не да паўсмерці збілі! Хуліганы!

Навошта выдумляць? Мішка абмежаваўся тым, што даў аднаго кухталя і паабяцаў дадаць у другі раз...

Цётка Вера таксама ўбаку не засталася:

— Кароў на клумбе пасвіць будуць. Думаеце, навошта Паўла агарод развяла? Свежанькай гародніны ёй захацелася!

Відаць, Толікава маці здзейсніла сваю пагрозу і паскардзілася куды трэба. У нашым двары з'явіўся дзядзька з кіраўніцтва спулдзельні.

— Гэта што? — грозна спытаў ён.

— Гэта НДУ, — адказала перапалоханая дзяжурная Оля.

— Што? Якое НДУ? Звычайны агарод у недазволеным месцы. А каменне навошта? Пустазелле навошта? Знішчыць!

Тут Віталік не вытрымаў:

— Гэта не пустазелле! Гэта кветка з іншай планеты. Я яе прыручаю...

Дзядзька ачмурэла паглядзеў на хлопчыка:

— Як гэта ўсё разумець? Здзекуешся?! За дурня прымаеш? Гэта вось — гародніна. Значыць, парушэнне. Вырваць. І пустазелле. Зразумела?

Калі прыйшла цётка Паўла спалоханыя дзеці расказалі ёй пра здарэнне.

— Вы не так зразумелі, — супакоіла іх цётка Паўла.

Аднак у той жа дзень у яе адбылася непрыемная размова з дворнічыхай цёткай Шурай.

— Мая справа маленькая, я не супраць, — паскардзілася цётка Шура, — а толькі кіраўнік загадаў мне знішчыць ваш агарод, пагражаў пазбавіць мяне прэміі, калі не выканаю...

Устрывожаная цётка Паўла вырашыла ўладзіць справу, ды не паспела.

Раніцай дзеці прыйшлі на свой НДУ і ўбачылі неверагоднае — усё было, як заўсёды. толькі не было Віталікавага ГПДР. Ні камення, нічога. Знікла і кветка з планеты Касманаўта.

Гэта практычная і гаспадарлівая цётка Шура вырашыла пачаць са знішчэння „пустазелля". На „агарод" не паднялася рукі.

... Віталік не плакаў. Ён акамянеў, а каменныя хлопчыкі, як вядома, плакаць не ўмеюць. Толькі было нясцерпна балюча сэрцу. Віталік задыхаўся, свет напоўніўся ліпкай, халоднай, цягучай цемрай...

Чым усё скончылася, не ведаю. Але веру: Віталік вырасце і абавязкова здзейсніць сваю Галоўную Мару...

ЗАГАДКІ ПРА НЕБА І НЯБЕСНЫЯ СВЯЦІЛЫ

1. Сіняя пасцілка ўвесь свет пакрыла.

2. Кругленька, бяленька, усяму свету міленька.

3. Вісіць сіта круглавіта, залатое, навітое.

4. У горадзе-гарадзе плыве талерачка па вадзе.

5. Глянеш — заплачаш, а ўсе яму рады.

6. Ходзіць курка-жаўтушка па сене і не шастае.

7. Мяту, мяту — не вымету, нашу, нашу — не вынашу, як пара прыйдзе — само яно выйдзе.

8. Што гэта за вочы: адно свеціць удзень, а другое — уночы.

9. Сястра да брата ў госці ідзе, а брат ад яе хаваецца.

10. На паляне сіняй пасецца конь сівы.

11. З высокай дарогі глядзіць бычок кругарогі.

12. Поле не змерана, быдла не злічана, пастух рагаты.

13. Пасцялю рагожку, насыплю гарошку, акрайчык хлебца пакладу.

14. Разасланa пасцілка, на пасцілцы рассыпаны сярэбраны пясочак, а пасярэдзіне залаты кружочак.

15. На полі Ярох рассыпаў гарох, стала світаць — няма чаго збіраць.

16. Кациліся каточкі па ліпавым масточку, як убачылі зорку, дык шмыг у норку.

АДГАДКІ

1. Неба. 2—7 Сонца. 8—9. Сонца і месяц. 10—11. Месяц 12—14. Неба, зоркі, месяц. 15. Зоркі на небе. 16. Зоркі на небе перад світаннем.

(Зорчыны загадкі раю выкарыстоўваць у час школьных беларускіх вечароў).

Вясёлы куточак

* * *

— Паўлік, навошта ж ты адламаў ад нашага будзільніка нагу? — пытаецца мама.

— Ты ж сама ўчора казала што ён моцна спяшаецца.

* * *

— Пазыч мне дваццаць злотых!

— Не маю. У мяне ёсць толькі дзесяць.

— Дык пазыч дзесяць, а дзесяць будзеш мне вінны.

* * *

— Вельмі смачна вы зрабілі гэтыя грыбы. Адкуль вы ўзялі спосаб прыгатавання?

— Знайшла ў крымінальнай кніжцы.

* * *

На краме з рыбацкімі прыладамі вісіць картка:

„Калі ў вас не хапае цярплівасці пачакаць дзесяць мінут на прадаўшчыцу, дык няма сэнсу бавіцца ў рыбалова".

Пазнаёмімся

* * *

СССР, 346415, Ростовская обл., г. Новочеркасск-15, ул. Мелеховская, 23, кв. 39. Виднюкова Лиля. 7 клас.

* * *

СССР, 301254, Тульская обл., Одоевский район, с/х Рылёвский, Киреечевой Оле. 7 клас.

* * *

СССР, 346514, Ростовская обл., г. Шахты-14, ул. Волошина, 24, кв. 4. Сорокиной Наташе. 12 год.

* * *

СССР, 346506, Ростовская обл., г. Шахты-6, пер. Сокольнический, 7, кв. 2. Шамаеву Николаю. 11 год.

* * *

СССР, 344041, г. Ростов-на-Дону, ул. Ерёменко, 7 „А", Субботина Н.

* * *

СССР, 163059, г. Архангельск, ул. Химиков, 3, кв. 8. Макаровой Наде. Хоча перапісвацца з вучнямі 4—5 класаў.

* * *

СССР, 346527, Ростовская обл., г. Шахты, ул. Текстильная, 17, кв. 246. Касановой Лене. 6 клас.

* * *

СССР, 346514, Ростовская обл., г. Шахты-14, ул. Перова, 31, кв. 7. Курмоярцевой Оксане. 4 клас.

* * *

СССР, 346514, Ростовская обл., г. Шахты-14, ул. Балтийская, 42/2. Мотиной Лене. 6 клас.

* * *

СССР, 353840, Краснодарский край, г. Славянск-на-Кубани, ул. Юных Коммунаров, 122/3. Пчельниковой Лине. 5 клас.

А-Д-Г-А-Д-А-Н-К-А

Хто з пажарнікаў не падключыў шланга да гідранта?

Адрас рэдакцыі: „Зорка" 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1

TELEWIZJA WARSZAWA

Piątek 20 IX — 10.00 Kryptonim Trianon (7) — film prod. radz. 16.25 DT. 16.30 Majsterklepka. 16.55 Piątek z Pankracym. 17.20 DT. 17.30 Żywią i bronią. 18.00 Bez próby — rzecz o polskiej piosence. 18.50 Człowiek dla człowieka — magazyn PCK. 19.00 Dobranoc: Dżdżownica i kogut. 19.10 Studium — Lasery, cz. 1. 19.30 Dziennik. 20.00 „Warszawska Jesień - 85" — koncert inauguracyjny. 20.30 Monitor rządowy. 21.00 Kryptonim Trianon (7) — film prod. radz. 22.20 DT. 22.40 Klub Międzynarodowy. 23.40 Studio Sport. 0.10 Proponujemy, zapraszamy. 0.20 DT.

Sobota 21 IX — 8.55 Program dnia. 9.00 Sobótka. 10.30 DT. 10.40 Co się dzieje? 11.00 Bariery. 11.30 Lista przebojów. 11.40 W 20 lat po Vaticanum II. 12.00 Koncert Życzeń dla honorowych dawców krwi. 12.30 Siedem anten. 13.15 Co się dzieje? 13.30 Muzea i galerie polskie — Łańcut, cz. 2. 14.00 Konto „M". 14.30 Militaria, obronność, nowoczesność. 15.00 DT. 15.05 Antologia dramatu polskiego: Alfred de Musset „Świecznik". 16.20 Kram. 16.50 Kim Wilde — Pierwszy występ. 17.20 Losowanie dużego lotka. 17.30 Studio sport — I liga piłki nożnej. 18.20 Spór o gospodarkę. 19.00 Dobranoc: Bolek i Lolek. 19.10 Z kamerą wśród zwierząt. 19.30 Dziennik. 20.00 Wielki sen — film fabul. ang. 21.40 Czas. 22.20 Wiadomości sportowe. 22.30 DT. 22.35 Recital Seweryna Krajewskiego. 23.10 Widziadło — polski film fabul.

Niedziela 22 IX — 8.15 Program dnia. 8.20 Tydzień. 9.00 Teleranek — oraz film z s. „Latający Czestmir" (4). 10.30 DT. 10.35 Na ziemi i w głębinach — film dokum. TV hiszp. 11.05 Wystawa na Służewcu (1). 11.30 Lato leśnych ludzi (1) film TP. 12.30 Koncert życzeń. 13.15 Studio Sport — Finały MP w boksie. 13.55 Odsłonięcie pomnika W. Witosa. 14.40 Wystawa na Służewcu (2). 15.00 DT. 15.05 Teatr dla dzieci: Witold Oklek „Za drzwiami, których nie było". 16.05 Popołudnie z X Muzą. 18.20 Antena. 19.00 Wieczorynka: Mali mieszkańcy wielkich gór (7) „Poszukiwanie". 19.30 Dziennik. 20.00 Powrót do Edenu (3) film fabul. TV austral. 21.00 Pegaz. 21.40 Sportowa Niedziela. 22.10 Kulisy wielkiej polityki. 22.40 Program rozr. 23.05 DT. 23.10 Piosenka na dobranoc. 23.15 Program na jutro.

Poniedziałek 23 IX — 16.25 Program dnia plus DT. 16.30 Dla młodych widzów — Stowarzyszenie myślących. 16.55 Kino Zwierzyńca: Ogrody zoologiczne świata — Buenos Aires. 17.20 DT. 17.30 Stawka większa, niż życie (4) — „Café Rose" — film TP. 18.45 Echa stadionów. 19.00 Dobranoc: Muszka Złotobrzuszka. 19.10 Laboratorium. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 Teatr Telewizji: Davis Williamson „Podróż na północ. 21.40 DT. 22.00 Seans filmowy Pegaza. 22.25 Kontakty — Narkomania w Polsce. 22.55 DT. 23.00 Piosenka na dobranoc. 23.05 Program na jutro.

Wtorek 24 IX 9.00 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Oshin" (3). 11.10 Domator — Bądź piękną. 11.20 Domator — Gość programu. 11.30 Europejskie parki narodowe — „Francja" (2) — film dokum. TV RFN. 16.25 Program dnia plus DT. 16.30 Dla dzieci: Kameleon. 16.55 Dla dzieci: Między nami i książkami. 17.20 DT. 17.30 Magazyn związkowy. 18.00 Informator Wydawniczy. 18.20 Uniwersytet Mikołaja Kopernika. 18.55 Bomis — Szczecin. 19.00 Dobranoc: Kaczanek i Kukurydzka. 19.10 Klinika Zdrowego Człowieka. 19.30 Dziennik. 20.00 Czas wyborów. 20.30 „Oshin" (3) film TV jap. 21.30 DT. 21.50 Zielony eksport. 22.35 Rezonans — tv miesięcznik muzyczny. 23.15 DT.

Środa 25 IX — 9.30 Domator — omówienie programu. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Klakier". 11.40 Domator — Zielono nam. 16.25 Program dnia plus DT. 16.30 Krąg — magazyn harcerzy. 16.55 Dla dzieci: Tik Tak. 17.20 DT. 17.30 Losowanie express lotka i małego lotka. 17.40 „Wilcza jama" (1) film TV ZSRR. 19.00 Dobranoc: Porwanie Baltazara Gąbki. 19.10 Archiwum XX wieku — Ta straszna wojna. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 „Klakier" — polski film fabul. 21.45 DT. 22.05 Wyniki Totalizatora. 22.10 Trybuna sejmowa. 22.55 DT.

Czwartek 26 IX — 9.30 Domator — omówienie programu. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: 07 zgłoś się — „Ślad rękawiczki". 11.20 Domator a apteczka domowa. 11.30 Domator — historia najbliższa. 16.00 Program dnia plus DT. 16.05 Tydzień na działce. 16.30 Dla dzieci: „Kryptonim Klio" (1) — „Podróż w dawne czasy" oraz film anim. franc. z s. „Był sobie człowiek" (4). 17.20 DT. 17.30 Program public. 17.55 PZU informuje. 18.05 Poligon. 18.30 Sonda. 19.00 Dobranoc: Dlaczego słoń chciał polecieć na Księżyc. 19.10 Sejm wczoraj i dziś. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 „07 zgłoś się" — „Ślad rękawiczki", film TP. 21.25 DT. 21.45 Sprawa dla reportera. 22.30 Recital Andrzeja Rybińskiego. 22.55 DT.

КІНО

Bielsk Podl. Zwykli ludzie — USA 23, Zbyt późne popołudnie — CSRS 24—25. Klasztor Shaolin — chiński 26—29.

Czeremcha Biały niedźwiedź — pol. 25. Krzyk — pol. 28—29.

Hajnówka Na ringu — rum. 23—24. Pętla Oriona — radz. 25—26. Na granicy — USA 27—29.

Michałowo Fanny i Aleksander — szwedz. 24—26. Old Surehand — jug. 27—29.

Mielnik Biały niedźwiedź — pol. 25. Krzyk — pol. 28—29.

ШТО-ДЗЕ-КАЛІ?

АДДЗЕЛ БГКТ У ГАЙНАЎЦЫ

27 жніўня г.г. быў створаны Аддзел БГКТ у Гайнаўцы. У 18 гадзін у кабінеце беларускай мовы ў мясцовым беларускім ліцэі сабраліся дэлегаты паасобных гурткоў горада Гайнаўкі. Член Прэзідыума ГП БГКТ Аляксандр Іванюк, прывітаўшы прысутных, пазнаёміў іх з новым статутам БГКТ. Затым намеснік старшыні ГП БГКТ Кастусь Майсеня прадставіў працу Прэзідыума ГП БГКТ, справы звязаныя з пабудовай музея і зборам экспанатаў у яго, а таксама іншыя актуальныя пытанні.

Пасля вельмі жывой дыскусіі, у якой прыняло ўдзел 11 асоб, прысутныя выбралі ўлады аддзела.

У Прэзідыум Праўлення аддзела ўвайшлі: Ян Якімюк (старшыня), Сяргей Харкевіч (намеснік старшыні), Вера Мацюка (сакратар), Марыя Сапяжынская (скарбнік), Васіль Іванюк, Уладзімір Суліма і Вольга Блізнюк (члены). У рэвізійную камісію выбралі: Яна Хіліманюка — старшынёй, Уладзіміра Васілюка — сакратаром, Уладзіміра Балтрамюка, Аляксея Харкевіча і Марыю Яньчук — членамі. Членамі Праўлення аддзела сталі: Сяргей Сац, Мікалай Хворась, Уладзімір Мінько, Мікалай Яўдосюк, Галена Ігнацюк, Георгій Мароз, Фёдар Драль, Пётр Гвай, Анастасія Ціма шук, Мікалай Філіновіч, Міхал Байко, Васіль Сакоўскі, Віктар Бура і Марыя Цыборан.

На гэтым жа сходзе і быў прыняты план працы аддзела. Жадаем поспехаў!

В.Б.

„Беларуская песня — 85". Змешаны хор з Гайнаўкі — першае месца разам з жаночым хорам з Гайнаўкі сярод калектываў сучаснай песні.
Фота М. Гайдука.

У КУРАШАВЕ

Пабываў я ў месяцы жніўні ў вёсцы Курашава (гміна Чыжы). Перш за ўсё, ішоўшы з аўтобуса, падумаў паглядзець з моста на рэчку Локніцу. Тут я ў маладыя гады купаўся і рыбу лавіў. Убачыў доўгі роў і вялізную машыну, якая раўняла выкапаную зямлю. Аказваецца, што такі роў выкапаны ад моста ў Ляневе да моста ў Карашаве. Ля мостка было шмат рыбы. Вада адплыла, а рыбу выбралі мясцовыя жыхары. Па абодвух баках моста будуць пакінуты шырэйшыя басейны. Спецыялісты ад меліярацыі сцвярджаюць, што гэта правідловая рэгуляцыя рэчкі.

Аляксандр Закройшчык

ПЛІСКІ, ЯГАДЫ І КРУШЫНА

Багатае сёлета лясное руно. Пункт скупкі Беластоцкага прадпрыемства лясной прадукцыі „Лес" у Вілюках (гміна Дубічы Царкоўныя) ад чэрвеня бягучага года да канца жніўня прыняў 300 кілаграмаў чарніц, каля 2,5 тоны плісак і 400 кілаграмаў кары крушыны. Былі такія дні, у якія грыбнікі з Вілюкоў, Вярстка, Старыны, Войнаўкі, Аляксеюкоў, Дмітрукоў, Горнага Груда прыносілі на пункт скупкі па 80—100 кілаграмаў плісак, — кажа кіраўнічка Ніна Саевіч.

(яц)

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132.

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5018-24325-151-6787.

Паведамляем таксама, што цэнтры збірання экспанатаў для музея знаходзяцца ў наступных месцах:
у Пачатковай школе ў Рыбаках, гміна Міхалова,
у будынку былога ПЗГС у Гайнаўцы,
у клубе БГКТ у Бельску, вуліца Міцкевіча 50/54,
у клубе БГКТ у Гайнаўцы, вуліца Вызвалення 6,
у Гміннам камітэце ПАРП у Мілейчыцах,
у Саколцы, вуліца Варынскага 1,
у ГП БГКТ у Беластоку, вуліца Варшаўская 11.

Чакаем экспанатаў або інфармацыі аб месцы іх знаходжання.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego, 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6. Тэлефон 28-89.

ПРАЗ ТЫДЗЕНЬ

Залог поспеху — вера ў людзей ✱ Вярнуцца да крытыкі — прапануе М. Лук'янюк ✱ Весткі з БССР ✱ Легенды нашай зямлі ✱ Беларус — даследчык „слаўнага мора" ✱ Новыя пасёлкі ў Гайнаўцы ✱ Бельская „тройка" ў новым будынку ✱ Франтавы дзённік Аляксея Карпюка ✱ Беларуская багаслужба ў Варшаве ✱ Хроніка ✱ Бібліяграфічны і філатэлістычны куткі ✱ Сардэчныя тайны ✱ Зёлкі з гербарыя ✱ Куток практычных ведаў ✱ „Зорка" ✱ Гумар.

КАЛЯНДАР

90 гадоў назад

28.9.1895 пам. А. Пастэр, французскі біёлаг і хімік.

75 гадоў назад

26.9.1910 нар. У. Агіевіч, беларускі крытык.

55 гадоў назад

28.9.1930 нар. В. Дайліда, беларускі пісьменнік.

Ніва

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

Галоўны рэдактар
Георгій Валкавыцкі

АДРАС РЭДАКЦЫІ:
„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok skr. poczt. 149
tel. 232-41

Wydawca Białostockie Wydawnictwo Prasowe. 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1

Druk Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty kwart. 104 zł; półr 208 zł; rocznej 416 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy:
   — instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach
   — instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli;
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów:
   — osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli
   — osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch"
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa 23 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:
— do dnia 10 listopada na I kwartał i półrocze roku następnego oraz cały rok następny
— do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bieżącego

Zam. 1696/85 r. Nakład 4.000. G-4.

Курёзы

З ВЕДАННЕМ СПРАВЫ

У свой час у Парыжы выйшла кніжка „Як вас абараніць“. Вось у кніжцы гэтай можна знайсці парады, як найлепш пазбегнуць бяды або выбрацца з яе. Між іншым, раіцца: калі да вас з нечаканым візітам з'явіцца ўзломшчыкі, дык барані Божа крычаць: „Ратуйце, грабяць!“ У такім выпадку лепш крычыце: „Пажар!“ Бо, як растлумачваецца далей, пачуўшы крык „Ратуйце, грабяць!“, вашы суседзі, хутчэй за ўсё, падумаюць пра сваю бяспеку і пакінуць вас на волю лёсу. А на крык „Пажар“! яны безумоўна збягуцца — са страху, што агонь можа перакінуцца і на іх жытло.

ЗНАЙШОЎ ПРЫЧЫНУ

Тэль-авіўскія верхаводы спадзяваліся, што іхняя ліванская авантура пройдзе бяскарна. Але акупантам давялося расплачвацца.

Да прычыны гэтага дакапаўся адзін з дэпутатаў ізраільскага кнесета. Ён заявіў: „Усявышні пакараў ізраільскую армію ў Ліване, прычыніўшы ёй людскія страты за разбэшчаныя паводзіны жанчын-салдат, што служаць у арміі“.

Мы, грэшныя, думалі, што тут зусім іншае да гэтага прычынілася!

Непрыемнасці знаходзяць таго, хто іх шукае.

НЕРВЫ ПАДВЯЛІ

Сядзіць над ставам задрыпанец. Дрэмле. Размарыла на сонцы. Хлапчукі абселі наўкола. Парады даюць, жартуюць. Рыбаку ж — хоцьбы што.

— Дзядзьку, торкае.
— Хай торкае.
— Павяло.
— Ну, і хай вядзе.
— У чарот зацягне.
— Чорт з ім.
— Кінула. Чарвяка, напэўна, абгрызла.
— Дык няхай даядае.

Раптам адзін хлапчук крыкнуў:

— Дзядзьку, дзядзьку, торба ваша з кручы пакацілася!

Рыбака быццам апарыла.

— Хлопцы, лаві, трымай! Чвэртка ж там!

БАЦЬКА

Загадчык аддзела да працаўніка, які спазніўся на працу:

— Ну, то якая сёння прычына?
— Ды... Сына ў яслі вадзіў. Прывёў у адны — не туды, у другія — не туды, у трэція — тое самае. Вяду далей. Ён, нарэшце, і кажа:

„Калі ты мяне, тата, яшчэ куды павядзеш, то я на ўрок фізікі спазнюся...“

СЫНОК

Маці будзіць раніцай сына:

— Уставай, сынок. Пара ў школу.
— А ці трэба, мама?
— Трэба, сынок! Ты ж настаўнік.

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

Тры італьянцы пілі ў чыгуначным бары к'янці. Пры кмеціўцы, што цягнік адыходзіць, яны кінуліся за ім наўздагон. Двое ўхітрыліся схапіцца за поручні і ўлезлі ў вагон. Трэці застаўся на шпалах і разрагатаўся. Пацікавіўся дыйшоў паліцэйскі і пацікавіўся прычынай яго весялосці.

— Яны мяне праводзілі, сіньёр, — душачыся ад смеху, адказаў той.

*

— Твая жонка дома?
— Не, яна на аўкцыёне.
— Каб яе чорт узяў! І колькі ж ты думаеш за яе атрымаць?

У ШКОЛЕ

— Чаму мы спачатку бачым маланку, а потым чуем гром?
— Таму, што вочы знаходзяцца наперад вушэй.

З „Веснікa Задрыпові“

СПАРТЫЎНАЯ ХРОНІКА

Строга папярэджаны трэнер па плаванню Рыгор Збан за перацягванне ў сярэдзіне сезона спартсменаў з ясляў „Піражок“ у яслі „Зорачка“.

ДЖЭНТЛЬМЕН-КЛУБ

Калі джэнтльмен і не ўступіць месца даме, то ён абавязкова дабʼецца, каб гэта зрабілі іншыя.

ЛЁТЧЫКІ

Кампанія лётчыкаў разам са сваімі жонкамі сабралася вечарам у кафэ. Мужчыны вядуць гутарку аб рухавіках, радыёсувязі, узлётах і пасадках самалётаў.

Адна з жанчын абураецца:

— Цікава б ведаць, аб чым вы размаўляеце ў сябе на аэрадроме?

— Вядома, аб жанчынах...

ГАСПАДЫНЯ

— Мне здаецца, што мяса недаварана, — гаворыць маладажон жонцы.

— Не можа быць! — усклікае яна. — Я варыла па рэцэпту. У ім сказана, што кілаграм мяса трэба варыць гадзіну, а ў мяне было роўна паўкілаграма.

БРАТ

Гаспадыня кватэры пытае кватарантку:

— А чаму гэта ваш брат перастаў вас наведваць? З ім нічога не здарылася?

— Нічога. Ён проста знайшоў сабе іншую сястру.

КРАСВОРД

Задрыпкоўскі разгадвае красворд.

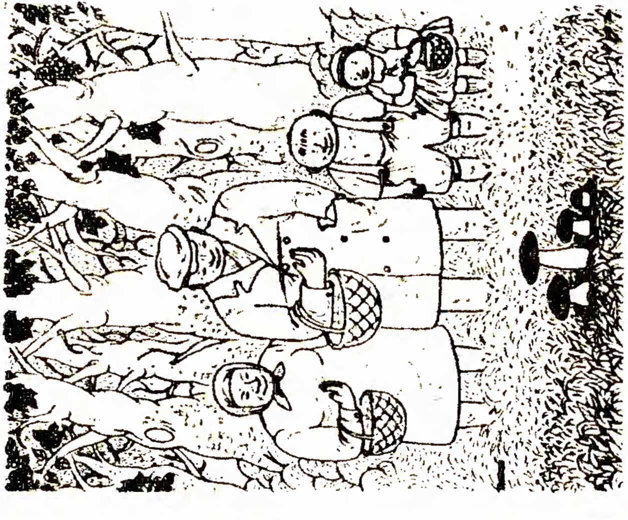
— Слухай, — звяртаецца ён да жонкі, — як называецца птушка з дзевяці літар, якой ужо няма?

— Гэта наша канарэйка: кошка з'ела яе яшчэ ў мінулы тыдзень.

ГАЛОЎНАЯ НАВІНА

Размаўляюць задрыпанцы.

— Учора ў космас паляцелі...
— Дык цяпер часта лятаюць...
— Чуў я, што атамнае сэрца ёсць...
— Дык цяпер ужо ўсялякія ёсць.
— А ў Англіі жанчына семярых адразу нарадзіла...
— Дык цяпер гэткае не толькі ў Англіі...
— А сёння раніцай у Таўкуна самагон знайшлі...
— Чаго ж ты мне галаву глупствамі забіваеш? Не мог адразу сказаць — трэба пайсці свой лепей схаваць!

Яму было так многа дадзена, што ён не змог усяго вынесці.

Што калымуюць суседзі

ПІВАХЛЁБЫ

ФЕЛЬЕТОН

Ля піўбара — люду хмара.
Півахлёбы-мужыкі
Ломяць плоткам крохкі карак,
Адбіваюць ім бакі.
А як скача ў піва градус
З чатырох да сарака,
То такая ў жлуктаў радасць —
Выццам п'юць нашармака.
Быццам цешчу адсялілі,
Быццам жонку абдурылі.
— Замарылі чарвяка...
— Ой, мо хопіць... Ой, мо годзе?
Бо назад ужо цячэ.
— На паветры? На прыродзе?
Я ўлію глыток яшчэ!
Не бярэ мяне халера,
Не трасе за бокі трасца,
Хоць, бывае, спіш у скверы,
Як дамоў не пусціць Насця...
Я на факце дакажу,
Быль пра жонку раскажу.
Я ў бачок схаваў паўлітру,
Той бачок — над унітазам...
Хітра я зрабіў?
— Ой, хітра!
— Здагадалася ж, зараза.
Але слухай па парадку.
Сунуў я два яйкі ў шапку —
Закусон, брат, лепш не трэба...
Ну і ў туалет патэпаў,
На стульчак усеўся спакойна,
Толькі пляшку раскруціў,
Рот — халявай, голаў —
вышай...
Бух! — Настулечка ляціць
І ад шалу ледзьве дыша.
Хоп! — бутэльку з рук і тут жа
Трах! — па кумпалу з размаху.
Пацяклі „мазгі“ на вушы.
А Настуля — брык ад страху!
„Насця! Насця! Што з табою?“ —
На канапу валаку.
Ні мур-мур! Ні ў зуб нагою!
І жыццё — на валаску...
Я ў гарэлцы, я ў „яечні“.
Але дзе пра тое дбаць?
Да суседзяў пру, канечне,
Жонку ж трэба ратаваць.
У пяць рук званілі ў „скорую“,
Каб прыехалі па хворую...
Так было, брат. Такі факт:
Пляшкай — мне, ў самой —
інфаркт.
— Твая жонка — цуд!
Талковая...
Ну, а як жа галава?
— Галава ў мяне дубовая,
Помню ўсё, як двойчы два.
Ні зрушэння, ні растраты.
Розум спрытны. Кораш, слыш?
Ты прыходзь пасля зарплаты —
Фокус-покус паглядзіш.
Будзе добрая пацеха,
Падарвеш жывот ад смеху.
А залезу на карніз
І з чацвёртага паверха
Шусну галавой уніз!
Аб заклад пабіўся з Ванем
На паўлітру першака.
Я расцісну яе з вамі,
Пасмяёмся з ішака!
— А як здарыцца канфуз —
Трэсне голаў, як гарбуз?!
— Калі так, і бог мой турак —
Вып'ем разам на хаўтурах!...

Павел Місько